Apare bilunar

REVISTA CULTULUI MOZAIC

Nr. 271

Anul XVII • ADAR 5732 • 12 pagini, 1 leu

I MARTIE 1972

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : BUCUREȘTI, STR. SF. VINERI 9 — TELEFON 15.50.90

Conferința pe țară a comunităților evreiești mozaice

În spațioasa sală de festivități a casei obștei din București, de o admirabilă simplitate în ornamentația ei interioară a avut loc în zilele de 20—22 februarie a.c. conferința anuală pe țară a comunităților evreiești mozaice din Republica Socialistă România, adunare reprezentativă a comunităților mozaice din zilele noastre. Veniți din majoritatea celor 68 de comunități din țară, peste 150 de delegați și invitați — rabini, hahami, președinți și secretari ai comunităților, fruntași ai vieții evreiești, funcționari ai Federației Comunităților Evreiești Mozaice — au luat în dezbatere o mare varietate de probleme ale complexei activități depuse la Federație și în fiecare din comunitățile reprezentate. Timp de 3 zile, de dimineață și pînă seară, într-o lăudabilă uitare de sine, participanții au conturat un tablou al vieții comunităților mozaice din țara noastră în condițiile de deplină libertate religioasă și generos concurs create și întreținute consecvent de guvernul României socialiste.

CUVINTUL DE DESCHIDERE ROSTIT DE EMINENȚA SA

Conferința a fost deschisă de Eminența Sa d. Șef rabin dr. *Moses Rosen*, președintele Federației Comunităților Evreiești Mozaice, care a adresat reprezentanților vieții evreiești din România un *Baruh Haba*. Salutul ce vi-l adresăm — spus Eminența Sa — nu este doar unul de politețe și ospitalitate. Este un salut ce se adresează deopotrivă tuturor credincioșilor cultului nostru, comunităților și instituțiilor pe care le reprezentați.

Este un obicei înrădăcinat ca noi slujitorii obștei să interpretăm evenimentele colective și individuale în lumina Torei, a spus în continuare conducătorul nostru spiritual. Pentru noi Tora este veșnic actuală, de o nedezmințită contemporaneitate, o oglindă a vieții și preocupărilor zilnice ale fiecărui credincios evreu și ale fiecărei colectivități evreiești. Am încheiat ieri un capitol al Torei care vorbește despre instituțiile noastre. Astăzi începem un alt capitol, fără de care cel de ieri nu ar avea nici o valoare. Este capitolul care se ocupă de om, de cei chemați să slujească aceste instituții, capitol ce începe simbolic cu ואתה תצוה „Și tu vei orîndui". În fiecare generație, toți slujitorii obștești trebuie să știe ce au de făcut, să aibă o perspectivă de ansamblu asupra a ceea ce caută să fie misiunea lor. Orice slujitor, orice conducător de obște trebuie să știe că este în serviciul obștii, un servitor al obștii.

ונשמע קולו — בבואו אל הקודש

Și el trebuie să facă să i se asculte glasul cînd începe să oficieze. Aceasta este misiunea lui *Aharon Hacochen*, misiunea והיה על אהרן לשרת de a-și sluji cu dăruire deplină obștea. Ca un simbol, el purta pe piept numele fiilor lui Israel, semnificînd faptul că el stă deopotrivă în slujba lui Dumnezeu și a obștii.

În acest spirit v-ați adunat aici, un spirit sfînt. Îndatorirea noastră este să căpătăm o perspectivă asupra muncii noastre și să tragem concluziile necesare pentru viitor.

VIBRANT OMAGIU ADUS CONDUCERII STATULUI

În încheierea cuvîntului său inaugural, Eminența Sa a dat glas sentimentelor tuturor participanților la conferință și ale tuturor credincioșilor evrei grupați în jurul comunităților, aducînd un vibrant omagiu conducătorului iubit al statului nostru, președintelui Nicolae Ceaușescu, guvernului țării, care ne dau posibilitatea de a trăi ca evrei, de a ne bucura de aceleași condiții ca și celelalte culte, de a ne închina activitatea comunității și Torei. În cursul dezbaterilor — a relevat vorbitorul — se va putea verifica faptul că acest omagiu nu este o formalitate, ci izvorăște dintr-o profundă convingere. Eminența Sa a exprimat totodată mulțumiri Departamentului Cultelor, președintelui său, prof. Dumitru Dogaru, vicepreședintelui G. Nenciu, pentru înțelegerea largă, umană, pe care o au permanent față de problemele comunităților evreiești. Vorbitorul a asigurat conducerea statului de devotamentul nostru, de dorința noastră de a milita pentru progresul și înflorirea scumpei noastre patrii — Republica Socialistă România.

PRIVIRE DE ANSAMBLU ASUPRA ACTIVITĂȚII COMUNITĂȚILOR

În continuarea lucrărilor conferinței, d. *Emil Șechter*, secretar general al Federației Comunităților Evreiești Mozaice, a prezentat o dare de seamă cu privire la activitatea Federației în perioada scursă de la ultima reuniune pe țară a comunităților. Amplă frescă a vieții evreiești din România, darea de seamă consemnează o multitudine de cifre și date ce ilustrează concludent și cuprinzător preocupările, realizările comunităților în efortul lor permanent de a păstra în stare bună lăcașurile de cult, cimitirele în care își au locul de veci strămoșii noștri; de a asigura, cu sprijinul plin de solicitudine al autorităților, alimentația rituală; de a transmite credința și învățătura noastră generației tinere prin cursurile de Talmud Tora; de a-și îndeplini datoria sacră de ajutorare a celor bolnavi sau bătrîni, a văduvelor și orfanilor; de a administra cu simț de răspundere restaurantele rituale, cămînele de bătrîni, bunurile; de a crea condiții optime pentru serbarea potrivit prescripțiilor religiei noastre a tuturor sărbătorilor evreiești și a momentelor importante din viața credincioșilor (Brit-Mila, Bar-Mitzva, cununii etc.). Ascultat cu interes, acest document a oferit delegaților o privire de ansamblu asupra diverselor aspecte ale activității Federației, a punctat sistematic cu precizie și concizie aproape toate problemele principale ale vieții comunităților și credincioșilor evrei.

SALUTUL DEPARTAMENTULUI CULTELOR

Conferința a fost salutată de d. *Sorin Iulian*, consilier juridic șef în Departamentul Cultelor, în numele acestui organ al administrației centrale de stat și al președintelui său, prof. Dumitru Dogaru.

(Continuare în pag. IV-a)

Dl. Șef rabin dr Moses Rosen în conducerea Uniunii Mondiale a Ebraiștilor

Prof. Arie Tartakower, președintele Uniunii Mondiale a Ebraiștilor (Brit Ivrit Olamit) a comunicat Eminenței Sale d-lui Șef rabin dr. Moses Rosen că a fost ales membru de onoare al acestei organizații care se ocupă cu studiul și perfecționarea limbii ebraice.

TELEGRAMĂ

Domniei Sale

Domnului NICOLAE CEAUȘESCU
Președintele Consiliului de Stat
al Republicii Socialiste România

Conferința anuală a Federației Comunităților Evreiești Mozaice din Republica Socialistă România, întrunită la București în ziua de 20 februarie 1972 vă exprimă, odată cu profundul său respect, sentimentele noastre de fierbinte recunoștință pentru condițiile de deplină libertate religioasă de care se bucură comunitățile noastre. Ca fii egali în drepturi și obligații cu ceilalți cetățeni ai patriei noastre comune, Republica Socialistă România, va asigurăm că nu vom precupeți nici un efort pentru a contribui din plin la zidirea vieții celei noi, de prosperitate și fericire, a întregului popor.

Vă rugăm să primiți urările noastre profunde de sănătate și viață îndelungată, spre binele și progresul patriei.

Șef rabin dr. MOSES ROSEN
Președintele Federației Comunităților Evreiești Mozaice
din Republica Socialistă România

REZOLUȚIA conferinței pe țară a comunităților evreiești mozaice din Republica Socialistă România

Conferința anuală a comunităților evreiești mozaice, întrunită la București în zilele de 20—22 februarie 1972, adresează fierbinți mulțumiri, pline de recunoștință conducerii Statului, personal domnului Nicolae Ceaușescu, președintele Consiliului de Stat, pentru deplina libertate religioasă de care se bucură comunitățile evreiești din România socialistă. În numele celor 68 de comunități, conferința își exprimă totala adeziune la înțeleapta politică internă și externă a statului român, pe care o vor sprijini și în viitor cu toată hotărîrea, aducîndu-și contribuția la continua înflorire a țării.

Conferința apreciază grija și înțelegerea manifestată permanent de conducerea Departamentului Cultelor pentru nevoile comunităților evreiești mozaice și pentru sprijinul acordat în rezolvarea multiplelor probleme ce se ivesc în activitatea lor.

Exprimînd întreaga aprobare pentru activitatea desfășurată de Federația Comunităților Evreiești Mozaice din Republica Socialistă România, conferința aduce vii mulțumiri conducerii Federației în frunte cu Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen pentru munca plină de abnegație și dăruire — ale cărei roade bogate se oglindesc în instituțiile de cult, cultură și asistență ale comunităților — sinagogi, Talmud-Tora, alimentare rituală, băi rituale; revistă, calendar religios și alte publicații iudaice; ajutorarea a peste zece mii de coreligionari, case de bătrîni cu alimentație rituală etc., care, desfășurîndu-și întreaga activitate în spiritul Torei, își împlinesc menirea cu succes.

Conferința cheamă pe toți coreligionarii să sprijine în continuare activitatea comunităților, să-și aducă pe deplin contribuția la întreținerea și buna funcționare a așezămintelor noastre, să fie aceiași buni evrei și buni cetățeni ai Republicii Socialiste România.

Aspect de la consfătuirea pe țară a comunităților evreiești mozaice (20—22 februarie 1972).

La T.E.S.

BARAŞEUM '72

Noul spectacol muzical al Teatrului Evreiesc de Stat nu-şi ascunde nici o clipă intenţia — ba dimpotrivă, o enunţă onest de la titlu — de a ne capta, iniţial, prin evocarea Baraşeumului de altă dată, de a răvăşi în noi suveniri nostalgice şi de a le da o replică actuală, un „Baraşeum '72". Lucru nu foarte uşor, s-o recunoaştem, şi nu numai pentru că sîntem prea adesea dispuşi să înfrumuseţăm şi să îmbogăţim, afectiv, unele trăiri — artistice, în cazul de faţă — ale anilor trecuţi; ci pentru că Baraşeumul de odinioară a constituit realmente un gest de artă autentică, armată cu înaltă conştiinţă civică, un act de rezistenţă pe care, în acei ani de teroare fascistă, artiştii evrei, legaţi de mişcarea ilegală a comuniştilor, îl săvîrşeau cu curaj, înfruntînd riscuri de tot felul. Autorul „total" al acestui spectacol, Israil Bercovici, a ştiut că noi vibrăm de fiecare dată cînd auzim „Ce-i al meu al meu rămîne" sau „Unde e iluziile mele", dar nu s-a bizuit însă deloc, spre onoarea sa, pe ticurile noastre sentimentale. El a încercat să construiască, folosind schema tradiţională a genului, un spectacol cu muzică multă şi cu texte puţine care să răspundă gustului, preferinţelor, tabieturilor artistice ale publicului de bază al teatrului, care să folosească aproape toate forţele actoriceşti ale trupei, care să deconecteze, să amuze, să încinte tot timpul urechea şi, pe cît se poate, şi ochiul. Aliaţii săi de bază au rămas, cum era şi de aşteptat, Haim Schwartzman şi Eugen Koffler care au semnat muzica şi aranjamentele muzicale ale spectacolului şi alături de care se câştigă la T.E.S. orice bătălie artistică, mai ales cînd Schwartzman dirijează, ieşit pe jumătate din fosa orchestrei, cu fermecătoarea şi tinereasca sa vivacitate. Regizorul şi-a mai găsit un colaborator de preţ în scenografa Diana Ioan Popov, care a creat spectacolului un cadru de o simplitate rafinată, transformînd scena într-un fel de cutie de păpuşi, subliniind astfel violenţa convenţiei scenice, cutie în care se insinuau din cînd în cînd nişte elemente de atmosferă ce sugerau contururile unor vitralii. Bunele intenţii ale scenografei au rămas însă foarte puţin împlinite în zona costumaţiei care, deşi gîndită pe o funcţionalitate multiplă, a dezavantajat de prea multe ori şi pe prea mulţi din interpreţii spectacolului: oricît de frumos ar fi costumul în sine, el poate deveni de-a dreptul dăunător reprezentaţiei cînd nu este gîndit pe datele fizice ale actorilor. Iar scenografa a uitat, se pare, lucrul acesta!

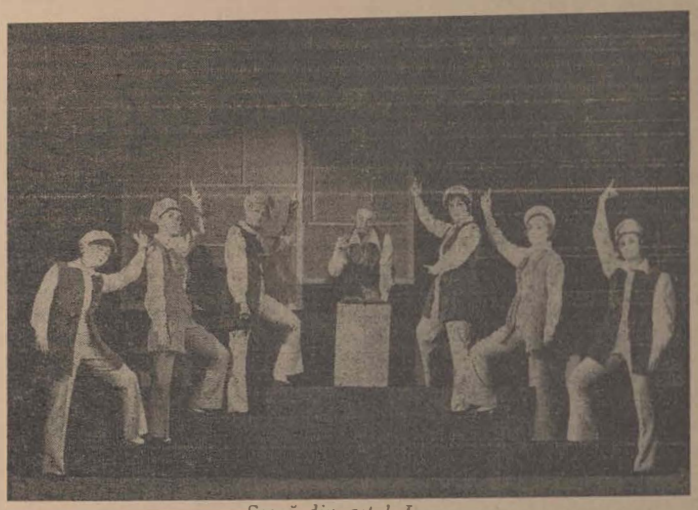

Scenă din actul I

În materie de text, Israil Bercovici şi-a redemonstrat înţeleapta sa modestie, retrăgîndu-se în vîrful picioarelor şi lăsînd prim planul spectacolului lui Manger şi Şalom Alehem, prelucrînd cu discreţie nişte vechi texte populare, sau folosind replici din piese evreieşti celebre, apelînd puţin chiar şi la „Cîntarea Cîntărilor" şi strecurînd doar pe ici, pe colo, cîte o anecdotă sau o scenetă cu aluzii satirice la unele realităţi din viaţa comunităţilor noastre actuale. Odată desenată această schemă clasică a concertului-spectacol, regizorul nu a a avut decît să alăture unul altuia numerele, manifestînd din nou aceeaşi modestie şi distanţare de care vorbeam, care pot fi totuşi fatale în cazul unei puneri în scenă, şi care, din fericire, nu a fost de astă dată. La T.E.S., se ştie, toată lumea cîntă, recită şi dansează cu egală plăcere şi profesionalism, iar regizorul a avut grijă să ofere fiecăruia, din vechea sau mai noua gardă de actori, prilejul să se afirme, chiar dacă noi am fi avut poate dorinţa să ne delectăm mai mult la o revistă, cu harurile coregrafice ale lui Rudy Friedman şi Tricy Abramovici (oricum, excelente în puţinele lor apariţii), cu cele muzicale ale lui Leonie Waldman-Eliad şi Radu Cristea, ori cu talentul actoricesc al lui Carol Marcovici şi Bebe Bercovici. Apreciind, totuşi, reţeta farmaceutică după care au fost împărţite rolurile şi abilitatea cu care regizorul a ştiut să împace toate sensibilităţile, să recunoaştem că îi revedem, întotdeauna, cu dragoste pe aceşti actori compleţi care sînt Sonia Gurman şi Samuel Fischler, Sidy Glück şi Mano Rippel, Ruchele Heller-Schapira, Isac Cassvan şi Nuşa Grupp-Stoian, Beatrice Simovici şi Abram Naimark, Marietta Neuman, Rudy Rosenfeld, Ozy Segally, Mihaela Kreutzer, Beatrice Steinmetz. Şi să nu uit să spun că i-am reţinut, ca apariţie promiţătoare, pe tinerii Nuşa Stoleru-Pongratz şi Radu Cristea, figuri agreabile şi prezenţe dezinvolte, vedeta trupei rămînînd neîndoielnic, mai ales în specificul ei revuistic, această încîntătoare ingenuă cu har şi patimă actoricească, care este Tricy Abramovici.

SARA STEIN

94 000 DE APARTAMENTE

Potrivit prevederilor planului, în 1972 fondul locativ se va mări cu aproximativ 94 000 apartamente, construite din fondurile statului sau cu sprijinul statului prin credite şi execuţie.

În Bucureşti urmează a fi date în folosinţă aproape 17 500 de apartamente, care vor fi construite, îndeosebi, în noile cartiere — Drumul Taberei, Berceni şi Titan. Suprafaţa locuibilă suplimentară ce se va realiza în Capitală, în plus faţă de anul trecut, echivalează cu circa 2 600 de apartamente convenţionale.

Circa 2 000 de apartamente se prevede a se construi anul acesta şi pentru siderurgiştii hunedoreni. În localităţile miniere din Valea Jiului, la Deva, Brad şi în alte aşezări urbane ale judeţului Hunedoara se află în diferite stadii 22 de blocuri cu aproape 1 000 de apartamente. Constructorii şi-au propus să le dea în folosinţă încă în prima jumătate a anului.

NOI OBIECTIVE INDUSTRIALE

Anul 1972, a doua treaptă a actualului cincinal, înseamnă pentru judeţul Vaslui noi cote de industrializare. În reşedinţa judeţului a început construcţia unor noi obiective economice de importanţă deosebită, între care o fabrică de materiale izolatoare în cadrul căreia vor începe să producă încă din acest an o secţie de cărămidă dialit şi o filatură de bumbac. Tot în acest an vor începe lucrările la fabrica de elemente pneumatice pentru automatizări, unitate ce va fi amplasată în municipiul Bîrlad, la fabrica de conserve de la Huşi şi la fabrica de ventilatoare din oraşul Vaslui. Vor fi de asemenea diversificate şi modernizate unităţi ale industriei locale şi cooperaţiei meşteşugăreşti.

Şi în judeţul Buzău investiţiile acordate în acest an pentru ridicarea sa pe coordonate noi economice şi social-economice depăşesc cu aproape 50 la sută pe cele ale anului precedent. Realizarea lor va însemna, între altele, apariţia pe harta judeţului a 12 noi unităţi şi capacităţi de producţie, printre care fabrica de garnituri de frînă şi etanşare Rîmnicu-Sărat, fabrica de mobilă de la Nehoiu, cea de parchete din Vernesti, uzina de utilaj terasier Buzău şi altele.

Realizările pe plan economic vor fi însoţite de o dezvoltare continuă a localităţilor buzoiene, înscrise puternic, în ultimii ani, pe orbita urbanizării. Se vor ridica încă 1 500 de apartamente, şcoli, o casă de cultură a sindicatelor, un hotel turistic etc.

UN NOU SPITAL DE PEDIATRIE

La Cluj a fost dat în folosinţă spitalul de pediatrie nr. 3, care deserveşte judeţele Cluj, Bihor, Sălaj şi Satu Mare.

Dispunînd de 24 de saloane de spitalizare, de cabinete medicale şi laboratoare moderne, această unitate asigură asistenţă şi tratamente pentru sugari, copii preşcolari şi şcolari.

Pe lîngă spital funcţionează o secţie-şcoală pentru asistentele de pediatrie şi este în curs de organizare un centru de dispensarizare a copiilor diabetici din întreaga Transilvanie.

Buiumaş al Ţiprei

70 de ani de la naşterea lui Ion Călugăru

La capătul lunii ianuarie care a trecut, Ion Călugăru ar fi împlinit şaptezeci de ani. S-a născut în anul 1902 şi inima lui bolnavă a încetat să mai bată în 1954. Au trecut 18 ani de cînd acest prieten, acest admirabil povestitor a plecat dintre noi.

Ion Călugăru a descins în Capitală din Dorohoiul lui, în anul 1919. Avea 17 ani. Nici nu răbdase să termine liceul. Mai purta şapca lui de şcolar. Venise la Bucureşti. Voia să scrie. Îi trebuia un orizont mai larg unde să facă cunoscută, mai amplu, lumea lui ahaşverică, înţepenită într-un tîrg moldovenesc. Cu misterele ei, cu viaţa lor nu prea fericită, dar stoici, perseverenţi. Chemarea de a scrie, de a arăta acest univers îl frămînta. Şi a scris. Despre oameni necăjiţi dar febrili, străbătuţi de meandre misterioase, trăind promiscuu dacă vreţi, dar cu ritmul unei simetrii atavice, de tradiţie confesională. Mici meşteşugari, negustoraşi, slujbaşi prin prăvălioarele oraşelului.

Şi va continua să scrie mereu despre acest univers autobiografic. Lumea în care se reflecta şi care continua s-o trăiască în clocotul lui lăuntric. Nu se acomodase, şi nici nu voia, vieţii infatuate citadine de metropolă, a oraşului mare.

Nu cunoştea nici o profesiune, nu avea relaţii, prieteni. Spera să trăiască în scrisul lui, dacă din scris putea cineva trăi pe vremea aceea.

La Dorohoi întîlnise mişcarea socialistă, activiştii ei, îi ascultase în conferinţe, citise broşurile de popularizare a doctrinei revoluţionare. Se va întîlni cu cei din Bucureşti. I-a găsit la clubul muncitoresc din strada Sf. Ionică. Aici l-am întîlnit, amîndoi membri ai tineretului, entuziasmului, idealului socialist. El devenise ajutorul bibliotecarului, citind cărţile din dulapul în care se păstrau cele două sau trei sute de cărţi, broşuri, marxiste.

Dar el se simţea cărturar, avea de spus atîtea lucruri care-i impuneau să le exprime. Şi a scris. „Caii lui Cibicioc" erau în gestaţie. Un univers întreg literar pe care avea să-l desfăşoare în prea puţinii ani pe care avea să-i mai trăiască. Dar a pornit, şi a izbutit de la început.

În anul 1923 B. Fundoianu scria despre el: „M-a uimit apariţia cuiva care aducea cu el altceva decît talent: o sensibilitate nouă, o viziune nouă."

Fundoianu nu era un om al gratulărilor facile, amabile. El a fost acela care ne-a strîns în cenaclul lui ad-hoc, dar un cenaclu de mari revelaţii pentru noi. Ne aducem cultura contemporaneităţii, a epocii, moderne, unde ne adunam cu Ion Călugăru, Brunea-Fox, Ilarie Voronca, Victor Brauner, Claude Sernet; grupul iniţiat de Fundoianu, care plecase în Franţa fără însă a părăsi contactul cu noi.

Ion Călugăru a mers cu noi prin toate revistele pe care le-am editat: „75 H.P.", „Integral", „Urmuz", „Unu", el însuşi editînd o revistă „Opinia Publică" din care au apărut numai trei numere şi care va trebui să fie odată cercetată. Talentul lui ne tulbura, prin conţinutul acelei lumi pe care el a trăit-o şi o intuia mult mai adînc decît aşa cum putea fi ea văzută în teatrica ei trecere. A tîrgului moldovenesc de evrei, evocat penetrant, cu o filozofie a preciziunii psihologice.

Despre el însemnam în anul 1929:

„Se ascunde în figura lui mică, în corpul lui mărunt, o diavoleasă pîndă: un om care surîde cum un altul ar mîrîi; cineva care-şi pune în priviri şi piper şi zahăr şi, aş spune, de sufletul lui, că e un porumbel sfîşiat de propria lui pisică... După fiecare virgulă ascunde un ţipăt de groază, fiecare punct este un risus, un spasm repercutat înăuntru. O umbră îi fuge ca un guşter prin mersul lui pisat; un susur îl inundă de o sudoare de cerneală, cu o chiciură neagră de strălucire. Îi iubesc verbul ca pe o scorpie pe al cărei dumicat îl ştiu muiat în veninicie; îmi place zig-zagul drept din durerea lui şi i-aş spune că e o oglindă de cocliri — cu o coclire definitiv terapeutică, cum e stricnina".

Cît l-am cunoscut, rămăsese boem, locuind în obscure camere mobilate, în care sta să scrie toată ziua şi să apară seara printre prieteni de care să se despartă, întorcîndu-se în cosmelia lui să continue scrisul celor vreo zece cărţi care ni le-a lăsat: „Abecedar de povestiri populare", „Omul de după uşă", „Don Juan cocoşatul", „De la cinci la cinci", „Paradisul statistic", „Casa soarecilor"... O literatură autentică, cu o limbă de mare povestitor, din filiera unui Creangă, Sadoveanu, dar cu personalitatea lui, cu spasmele ei.

Nu ştiu de ce eu, în sinea mea, îl identificam cu genialul şi pe atît de umanul Charlot, despre care Ion Călugăru a scris o carte ca şi cum ar fi scris o introspecţie autobiografică. Da. Ilustrul comedian se identifica cu el. Acelaşi vagabond romantic, un Charlot al literaturii noastre unic. Un vagabond romantic şi tragic în acelaşi timp, permanentul personaj din filmele lui Chaplin care nu erau decît o explozie înăbuşită a omului din el.

Ion Călugăru şi-a purtat prin scrisul lui destinul, elanul, suferinţa de miere cu venin pe care a împărţit-o fidel cu fiecare erou al său, cu fiecare rînd al paginilor sale.

ŞTEFAN ROLI

Lordul Sieff

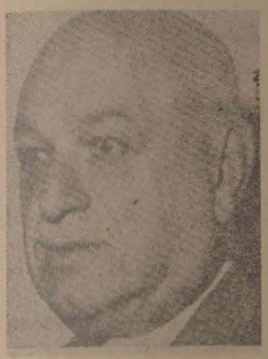

O telegramă din Londra ne-a adus la cunoștință trista veste despre încetare din viață a lordului Sieff, vicepreședinte al Congresului Mondial Evreiesc, personalitate de prestigiu a iudaismului mondial.

Israel Moses Sieff s-a născut la Manchester în anul 1889. Paralel cu o amplă activitate profesională, el și-a consacrat viața cauzei iudaismului. Timp de mult ani a fost vicepreședintele al Congresului Mondial Evreiesc și președinte al Executivei europene a acestei importante organizații. A avut un rol hotărîtor în transformarea Institutului pentru probleme evreiești într-un important centru de studii. Lordul Sieff a fost apreciat în țara sa și datorită activității sale publice. Timp de mai multe decenii a fost membru al Camerii Lorzilor.

Omagiind memoria distinsului dispărut, dr. Nahum Goldmann, președintele Congresului Mondial Evreiesc, a declarat că moartea lordului Sieff constituie o pierdere ireparabilă pentru poporul nostru. „El a fost unul dintre conducătorii noștri cei mai respectați, cei mai iubiți și cei mai cunoscuți în lumea întreagă" a spus dr. Nahum Goldmann.

Intr-o telegramă adresată Congresului Mondial Evreiesc, Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen subliniază că „obștea evreilor din România deplinge împreună cu evreii din întreaga lume pierderea lordului Israel Sieff. El și-a închinat viața nobilelor idealuri umaniste și cauzei sfinte a poporului evreu". In încheiere, în telegramă se spune că amintirea sa va fi în veci binecuvîntată.

meridiane

ORLÉANS — FRANȚA

Deși compusă numai din 100 de familii, obștea evreiască din Orleans-Franța și-a inaugurat recent un centru comunitar.

Multă vreme, în evul mediu, în acest oraș a existat cea mai importantă comunitate din nordul Franței, depășind ca număr pe acea din Paris și Troyes. Aceasta se explică prin poziția geografică a orașului de pe malul Loarei, care, după cucerirea romană a devenit un oraș-târg pentru centrul țării. De altfel, în epoca merovingeană și sub Hugo Capet, Orleans-ul a jucat rolul de capitală.

In anul 1099, obștea evreiască din Orleans număra peste 1 000 de suflete, pentru ca sub Phillipe și Ludovic cel Sfînt să scadă sub 500.

Prima mențiune a prezenței evreiești în Orleans datează din anul 585, și se află în cartea lui Grégoire de Tours (Cartea VIII-a) „Istoria francilor", în care acesta relatează că cu ocazia vizitei triumfale făcută de regele Gontran în orașul Orleans, el a fost aclamat de către obștea evreiască în limba ebraică. Evreii i-au cerut permisiunea să-și reconstruiască sinagoga.

Aceasta presupune existența unei comunități vechi și importante.

Hotărîrile sinodurilor regionale din acea vreme, care între altele au interzis căsătoriile mixte, arată legăturile strînse ale populației locale cu obștea evreiască, despre care se crede că s-a stabilit aici prin secolul al V-lea, cînd evreii au venit împreună cu negustori ambulanți greci și sirieni, a căror prezență este de asemenea semnalată în acea perioadă.

Locuințele evreilor se aflau în cartierul Châtelet, aproape de incinta fortificată, în apropierea centrului comercial. Sub Charlemagne ei aveau dreptul să posede bunuri imobiliare și să ocupe funcția de colector de impozite, bucurîndu-se de o perioadă liniștită. Mai tîrziu, în epoca cruciadelor, au fost de mai multe ori expulzați. Expulzați în 1183 de către Phillipe August, evreii au fost rechemați tot de acesta după 15 ani. Fiecare evreu din Orleans, cap de familie, a fost obligat să plătească 160 de livre și să jure pe Tora „că nu va mai părăsi pămîntul regelui său." Cîțiva ani mai tîrziu, evreilor li s-a acordat statutul legal, pentru ca ulterior, sub Ludovic cel Sfînt, să li se interzică din nou posesiunea bunurilor imobiliare și să fie supuși la tot felul de impozite excesiv de grele, pentru ca în cele din urmă să fie expulzați. Obștea s-a reconstituit mai tîrziu, mult redusă, ocupînd numai o parte din vechiul cartier evreiesc, care de altfel nu fusese niciodată un ghetou în sensul strict al cuvîntului.

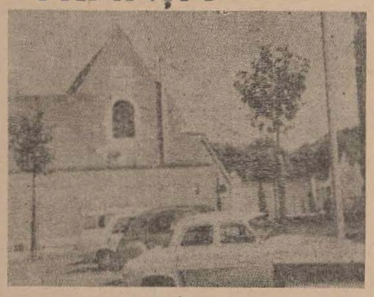

Fațada noii sinagogi din oraș

Mulți rabini ai comunității din Orleans au devenit vestiți prin învățăturile și comentariile lor la Tora și Talmud. Marea ieșivă din Orleans (școala talmudică superioară) a fost de asemenea renumită.

Printre rabinii vestiți din Orleans se numără: Rabi Isaac ben Menahem numit și *Hagadol*, cel Mare, care a trăit în a doua jumătate a secolului al XI-lea; fiul său, rabi Meir ben Iițhac, autorul comentariului la Humaș și a unor Piyutim; rabi Eleazar ben Meir, comentator al Bibliei; rabi Abraham ben Iosef, socrul lui rabi Iehuda Sire Leon din Paris; rabi Iosef ben Iițhac, comentator al Bibliei, cunoscut și sub numele de Iosef Behor Șor; rabi Iacob d'Orleans, numit și rabi Iacob Tam (ca maestrul și prietenul său Rabeinu Tam din Ramerupt) comentator al lui Rași și al Talmudului; Baruh ben Iehuda, mort în 1923 (a cărui piatră funerară a fost găsită în anul 1888).

Cronică florentină

Frumoasa și bogata ornamentata sinagogă din Florența a fost recent restaurată și repusă în funcțiune, deservind pe cei 1 300 de evrei care trăiesc în acest oraș.

Tragedia anilor de război este reamintită de către un monument impozant, ridicat în grădina sinagogii. Pe el se află numele membrilor comunității omorîți de naziști.

Cînd naziștii au ocupat orașul, au folosit eleganta sinagogă, construită în stil maur, drept garaj pentru camioanele și tancurile lor. În iulie 1944, cînd aliații se apropiau, naziștii nu au ezitat să bombardeze sinagoga parțial distrusă. După război, ea a fost restaurată, cu sprijinul autorităților.

Există documente care atestă că primele familii evreiești au venit să se stabilească la Florența pe la începutul secolului al XV-lea. Prezența lor a fost considerată utilă în acest oraș-stat important din punct de vedere comercial. 150 de ani mai tîrziu, marele duce de Medici, Cosimo al III-lea, le-a retras drepturile de cetățeni și i-a obligat să trăiască în gheto, în cartierul cel mai sărac al orașului.

Totuși pînă în secolul al XVIII-lea numărul populației evreiești din Florența a crescut prin venirea unor imigranți din Germania, Spania, Orientul apropiat, precum și din diferite regiuni ale Italiei.

În 1848, cînd Florența ca și întreaga Italie clocotea în mișcarea pentru unitatea națională, porțile ghetoului s-au deschis. Ghetoul a fost dărîmat și în locul lui s-a construit noul centru al orașului. Fascismul a adus mari suferințe evreilor italieni, ca și întregului popor din această țară însorită.

Păstorul actual al obștei din Florența este rabinul Belgrado, respectat și stimat atît de coreligionari cît și de restul cetățenilor.

Obștea evreiască din Elveția

În evul mediu istoria evreilor stabiliți în Elveția alemanică a fost o lungă suită de expulzări și întoarceri. Pînă în secolul al XIX-lea ei nu au fost admiși în multe cantoane. Aceste restricții au fost ridicate treptat. Egalitatea în drepturi, odată cucerită, a fost menținută cu scrupulozitate grație simțului democratic al elvețienilor.

După primul război mondial, la Geneva și-a stabilit sediul Congresul Mondial Evreiesc. Și alte instituții internaționale evreiești, ca ORT, OSE și Biroul european al „Joint"-ului își au sediul în acest frumos oraș elvețian.

Atitudinea guvernului federal față de refugiații evrei, în timpul celui de al doilea război mondial este cunoscută. Totuși nu se poate trece cu vederea faptul că organizațiile evreiești au întreprins din Elveția operații de salvare a coreligionarilor din alte țări. Comunitatea evreiască de aici s-a comportat admirabil în cursul perioadei naziste.

În 1944, existau în Elveția 23 000 de refugiați evrei, întreținuți de o comunitate de 19 000 suflete. Majoritatea refugiaților s-a stabilit ulterior în alte țări; parte dintre ei au rămas definitiv în Elveția.

Evreii din Elveția activează în industria ceasornicăriei, a broderiei, hotelieră, a produselor farmaceutice etc.

Cele 26 de comunități sînt afiliate la Uniunea comunităților evreiești. Fiecare zonă are modul său propriu de viață; în zone de limbă franceză, evreii sînt influențați de obiceiurile franceze, pe cînd tradițiile evreiești din Frankfurt predomină în cantoanele în care se vorbește limba germană.

Zürich este unul din orașele din Europa occidentală în care prezența evreilor ortodoxi se face simțită. Există acolo trei comunități, dintre care una hasidică. În Elveția funcționează două ieșivot: *una la Kirens, în apropiere de Lucerna și alta la Montreux.*

Din cei 20 000 de evrei care trăiesc acum în Elveția, 6 000 trăiesc la Zürich, 3 000 la Geneva, 2 000 la Basel, iar restul în diferite orașe mici și chiar la sate.

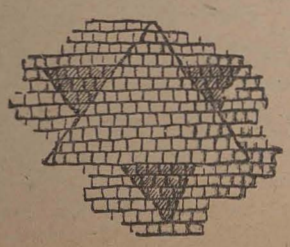

Rabi Iehuda Halevi

În anul 1080, cinci ani înainte de cucerirea orașului Toledo de către creștini, s-a născut acolo rabi Iehuda ben Smuel Halevi, fruntea poeților sefarzi și poate cel mai mare dintre toți poeții noștri de după perioada biblică.

Primele cunoștințe rabi Iehuda le-a primit în orașul său natal. Apoi se duse la Lusino, spre a studia Tora cu rabi Iițhak Alfasi.

Pe lîngă Biblie și Talmud, rabi Iehuda Halevi s-a desăvîrșit în toate domeniile științei din epoca sa: filozofie, științele naturii și medicină, precum și în cel al literaturii arabe. Dar îndeletnicirea cea mai dragă i-a fost poezia ebraică. În tinerețe rabi Levi a scris și multe poeme profane, după aceea însă el și-a consacrat darul minunat exclusiv poeziei sacre, care a intrat în cărțile de rugăciune, îndeosebi ale sefarzilor. Poeziile sale sînt pline de simțăminte sacre, dragoste de Dumnezeu, iubirii de popor și de dor de țara sfîntă.

BRIT IVRIT OLAMIT

Citiți în pag. a 12-a textul în limba ebraică.

OBȘTEA EVREIASCĂ DIN ARGENTINA

Comunitatea evreiască din Argentina numără azi 500 000 de evrei; 82 la sută sînt aschenazi și 18 la sută sefarzi. În capitala țării, Buenos Aires, trăiesc 350 000 evrei.

MARCĂ POȘTALĂ COMEMORATIVĂ

Cu ocazia împlinirii a 175 de ani de la nașterea lui Heinrich Heine, Ministerul poștelor și comunicațiilor din R. F. a Germaniei va emite o marcă comemorativă.

Conferința pe țară a comunităților

(Urmare din pag. I-a)

Într-o scurtă cuvîntare, d. prim-rabin *I. M. Marilus* din București i-a binecuvîntat pe delegați, urînd conferinței succes deplin. Domnia sa a omagiat cu căldură personalitatea și neobosita activitate a Eminenței Sale dl. Șef rabin dr. Moses Rosen. Cînd înțelepte pilde talmudice, vorbitorul a evidențiat că evreii credincioși din România au în persoana Eminenței Sale un conducător de excepțional prestigiu, de vastă cultură rabinică, de o mare înțelegere și căldură umană.

În cuvîntul său, d. prim-rabin dr. *Ernest Neuman* din Timișoara a preamărit ziua în care truditorii ogoarelor credinței, s-au regăsit laolaltă. Domnia sa a exprimat cuvinte de laudă Eminenței Sale și celorlalți conducători ai Federației.

Conferința a mai fost salutată de d-nii *Daniel Segal*, președintele Comunității Evreilor din București; *Martin Bălș*, președinte de secție la Federație, vice-președinte al Comunității Evreilor din București; *Micu Herșcovici*, președintele secției de asistență a Federației; dr. *Simon Kaufman*, președintele Comunității Evreilor din Iași; dr. *Nicolae Kertesz*, președintele Comunității Evreilor din Cluj.

DA, ESTE POSIBIL!

Intrîndu-se apoi în fondul dezbaterilor, Eminența Sa a făcut o analiză de un larg orizont a actualei etape din desfășurarea în timp a comunităților evreiești din România, definind caracteristicile ei, indicînd țelurile principale și căile de atingere a lor. Pornind de la o profundă înțelegere a sensurilor istoriei, vorbitorul a exprimat cu aleasă elocvență opinia că este în puterea noastră de a ne perpetua tradiția comunității în această țară, de a trăi deopotrivă ca buni credincioși și ca cetățeni loiali ai patriei noastre, de a ne afirma individualitatea alături de poporul român și de celelalte naționalități care sălășluiesc pe acest pămînt.

În perioada postbelică, populația evreiască din România care a rămas după holocaust a străbătut momente hotărîtoare ale istoriei sale. Aceste momente și-au lăsat amprenta asupra comunităților. Cu cît rîndurile s-au mai rărit, cu atît problema comunităților evreiești s-a pus cu acuitate mai mare. La întrebarea dacă într-un stat socialist poate exista și se poate afirma cu o individualitate distinctă o comunitate evreiască mozaică, România oferă, pe parcursul unui sfert de veac, un răspuns afirmativ. Guvernul român, călăuzit de un profund umanism, a înțeles și respectat nevoile specifice ale credincioșilor evrei într-o măsură care a consacrat ca un adevăr de covîrșitoare importanță pentru noi compatibilitatea menținerii unei vieți religioase evreiești cu progresul socialist al țării.

Expunerea conducătorului Federației a abordat o întinsă gamă de subiecte, oferind o analiză amănunțită a fiecărei instituții comunitare. Pe marginea cifrelor și datelor din darea de seamă, Eminența Sa a precizat importanța instituțiilor respective, a înfățișat activitatea depusă pentru menținerea lor, precum și lipsurile constatate, prezentînd propuneri prețioase.

CUVINTUL DELEGAȚILOR

Tribuna conferinței a aparținut în continuare reprezentanților comunităților din țară. În cursul dezbaterilor au luat cuvîntul: hahamul *Strul Moscovici* din Botoșani; *Martin Popper*, contabil al comunității din Timișoara, rabinul *Pincas Wasserman* din Dorohoi; ing. *Matias Hausfater*; președintele comunității din Bacău; dr. *Simon Kaufman*, președintele comunității din Iași; hahamul *Samoil Adler* din Cluj; *Elias Rohrlich*, secretar al comunității din Dorohoi; dr. *Andrei Fried*, membru al obștii din Beclean; *Haim Leibovici*, președintele comunității din Brăila; *Leon Haimovici*, președintele comunității din Piatra Neamț; *Micu Herșcovici*, președintele secției de asistență a Federației, *Carol Marcovici*, președintele sinagogii „Unirea sfîntă" din București; *Milu Schwartz*, consilier al comunității din Fălticeni, *Bernard Herstig* președintele comunității din Fălticeni; *Emil Fülop*, președintele comunității din Dej; *Zoltan Iacobovits*, președintele comunității din Arad, *Beer Moise*, secretar al comunității Bistrița; *Marcu Manea*, secretar al comunității din Suceava; *Iancu Zimmel*, președintele comunității din Craiova; *Isac Schaffer*, secretar al comunității din Rădăuți, *Victor Rusu*, prim-redactor al „Revistei cultului mozaic", *Avram Marcus*, președintele comunității din Hîrlău; *Șoil Freiberg*, secretar al comunității din Constanța; hahamul *Hună Butnaru* din Focșani; *V. Roth*, responsabilul obștii din Carei; *Franz Auerbach*, directorul Teatrului evreiesc de stat din București; *Suli Schwartz*, președintele comunității din Focșani; *Froim Fuchs*, președintele comunității din Sighet; *Bruno Brauch*, președintele comunității din Timișoara; dr. *Arthur Mayersohn*, responsabilul secției medico-sociale a Federației; *Mihail Hirsch*, secretar al comunității din Turda; *Lazăr Melchior*, secretar al comunității din Gherla; *Ludovic Falcas*, președintele comunității din Satu Mare; dr. *Nicolae Kertesz*, președintele comunității din Cluj; *Andrei Partos*, șeful secției de bunuri a Federației (Oradea); prim-rabinul dr. *Ernest Neuman* din Timișoara; *Aizic Zissu*, președintele comunității din Tulcea; *Sio Emeric*, consilierul secției ortodoxe a comunității din Timișoara; dr. *Elias Stein*, președintele comunității din Cîmpulung Moldovenesc.

Vorbitorii au înfățișat, preocupările enoriașilor, problemele comunităților. Conștiința adîncă a misiunii lor de conducători sau îndrumători spirituali ai obștilor a răzbătut limpede din modul plin de răspundere în care au examinat problemele, din propunerile prezentate. După București, în bătrînul tîrg al Iașilor se află cea mai numeroasă comunitate evreiască. În cuvîntul său, destoinicul președinte al comunității, dr. *Simon Kaufman*, a prezentat aspecte ale vieții confesionale a creligionarilor ieșeni. El a arătat că șase sinagogi funcționează zilnic iar alte șase se alătură acestora pentru a-i cuprinde pe credincioși de Șabat și în zilele de sărbătoare. Lumina învățăturii tradiționale cuprinde mințile a zeci de copii și tineri participanți la cursurile de Talmud-Tora, iar alte sute de credincioși primesc înțelepciunea străbună prin intermediul prețiosului volum al Eminenței Sale „În lumina Torei" și a „Revistei cultului mozaic". A expus aspecte din activitatea în domeniul asistenței, cu o grijă deosebită pentru instituțiile comunitare. un contact permanent cu enoriașii caracterizează de asemenea conducerea comunității din Iași.

Preocupări similare întîlnim și la Timișoara, unde există o altă mare comunitate de evrei. Din intervențiile d-lor prim-rabin dr. Ernest Neuman, președinte Bruno Brauch, consilier Sio Emeric și contabil Martin Popper a reieșit activitatea bogată pe care o desfășoară această comunitate. În cele trei sinagogi în funcțiune se oficiază zilnic. Tineri urmează cursurile de Talmud-Tora. Sărbătorile noastre se serbează după tradiție, cu participarea a numeroși credincioși. La restaurantul ritual servesc în medie masa aproape 200 persoane zilnic. Celelalte instituții ale comunității funcționează normal.

Dar nu au urcat la pupitru doar exponenții comunităților mai mari. Iată-l pe președintele unei obștii mici, dl. *Emil Fülop* din Dej. În acest oraș trăiau 5 000 evrei; acum nu mai sînt decît 59 familii. cea mai mare parte a celorlalți căzînd victime ale fascismului hortist. Cu toate acestea o viață iudaică pulsează aici. În sinagoga monumentală credincioșii se adună în fiecare zi; ei au săptămînal carne *cașer*, mieva funcționează, cimitirul este îngrijit. Președintele animă cu energie și devotament această comunitate, fiind — și *baal-core* (cititor al Torei), și *melamed* (învățător), și cel care face inscripțiile ebraice pe monumente, *șamăș* (intendentul sinagogii). Eminența Sa a scos pe drept cuvînt în evidență acest exemplu de dăruire pentru obște și pentru credința străbună.

Cu pas rar urcă pe podium un om trecut de mult de anii tinereții, dar cu spiritul viu și verbul alert. Dr-ul *Andrei Fried* din Beclean nu a reprezentat la conferință o comunitate. În această localitate trăiesc acum două familii de coreligionari. Fidelitatea față de credința noastră se păstrează aici cu o emoționantă abnegație și chiar cu sacrificii.

Rostind cuvîntul de închidere a conferinței, Eminența Sa dl. Șef rabin *Moses Rosen* a consemnat interesul față de problemele vieții evreiești din această țară pe care îl denotă reuniunea. Apreciind că această conferință și-a atins în linii mari scopul prin examinarea și soluționarea multor probleme vorbitorul a spus: Dacă n-ați fi venit decît pentru a vă cunoaște unii pe alții, pentru a fi împreună. pentru a vedea că, comunitățile noastre nu dispar. că există încă atîta pasiune, dorință de continuitate. atîta strădanie și tot ar fi avut un rost această conferință. Este datoria noastră de a continua eforturile pentru bunul mers al vieții evreiești, a comunităților.

Mulțumind pentru bunele sentimente ce i-au fost exprimate și pentru mișcătoarele elogii ce i-au fost aduse în cursul dezbaterilor. Eminența Sa a arătat că acestea îi dau increderea și puterea de a continua misiunea sacră ce îi este incredințată.

Conferința a adoptat o rezoluție finală. (Textul rezoluției este publicat în numărul de față al revistei noastre).

Participanții la conferință au adoptat. într-o atmosferă de însuflețire patriotică, o telegramă de salut adresată președintelui Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România. Nicolae Ceaușescu. (Textul telegramei este publicat în numărul de față al revistei). Au fost de asemenea adresate telegrame de salut președintelui Consiliului de Miniștri, Ion Gheorghe Maurer, vicepreședintelui Consiliului de Stat, Emil Bodnăraș, precum și președintelui Departamentului Culelor, prof. Dumitru Dogaru.

* *

În decursul celor trei zile de desfășurare a conferinței, delegații și invitații au asistat la un spectacol al Teatrului Evreiesc de Stat și la prezentarea unor filme consacrate activității Comunității Evreilor Mozaice din București și ceremoniei de distribuire a sulurilor sfinte dăruite de Federație Comunităților Evreiești Mozaice din București coreligionarilor din Israel. Conducerea Federației a oferit o masă festivă în cinstea participanților la conferință. Delegații și invitații au fost totodată prezenți la comemorarea solemnă a zilei de 7 Adar, data nașterii și morții învățătorului nostru Moșe Rabeinu, cînd prin tradiție se evocă și amintirea rabinilor, conducătorilor de temple și sinagogi, cantorilor și celorlalți deservenți de cult trecuți în veșnicie și a celor 769 martiri de pe vasul „Struma", pieriți în valurile Mării Negre cu 30 de ani în urmă.

De ziua nașterii Prea Fericitului Patriarh Justinian

La 22 februarie a.c. Prea Fericitul Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a împlinit vîrsta de 71 de ani. Cu acest prilej, Eminența Sa d. Șef rabin i-a adresat următoarea telegramă:

Prea Fericitului JUSTINIAN
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Cu prilejul zilei Dv. de naștere, vă exprim atît în nume personal cît și în numele conferinței comunităților evreiești mozaice din Republica Socialistă România cele mai calde felicitări.

Atotputernicul să vă hărăzească ani mulți și fericiți, deplină sănătate și noi succese în binecuvîntata Dv. activitate în slujba bisericii, patriei și păcii.

Șef rabin dr. MOSES ROSEN
Președintele Federației Comunităților Evreiești Mozaice
din Republica Socialistă România

30 de ani de la tragedia „Struma"

Solemnitatea de la templul coral

În fiecare an în ziua de 7 Adar, care după tradiție este ziua nașterii și a morții lui Moșe Rabeinu, Comunitatea evreilor mozaică din București comemorează rabinii, cantorii, învățătorii, președinții de temple și sinagogi care în timpul vieții au slujit cu credință și dăruire obștea. În aceeași zi sînt comemorați cei 769 de membri ai obștii care în anul 1942 și-au găsit moartea în condiții tragice pe vasul „Struma".

Anul acesta comemorarea a avut un caracter deosebit, întrucît s-au împlinit 30 de ani de la consumarea înfioratoarei tragedii.

La ceremonia ce a avut loc în seara zilei de 21 februarie a.c. la templul coral au luat parte conducătorii Federației și ai Comunității evreilor mozaice din București, numeroși credincioși. Au luat, de asemenea, parte conducătorii și clericii comunităților din țară, întruniți în conferința Federației Comunităților Evreiești Mozaice din România.

Monumentul „Struma"

După oficierea serviciului divin de către cantorii *W. Harnik* și *A. Jucovski*, acompaniat de cor, Eminența Sa d. Șef rabin dr. *Moses Rosen* a rostit o impresionantă predică în care a evocat suferințele populației evreiești în anii fascismului. *„Struma" constituie un episod din marea tragedie, un capitol din istoria martiriului evreiesc. Cei 769 de frați și surori ce au fost înghițiți de valurile Mării Negre, după ce, timp de multe săptămîni au trecut prin chinurile iadului — a spus d. Șef rabin — constituie un zguduitor act de acuzare împotriva celor care au stat cu brațele încrucișate în fața nelegiuirilor comise de naziști. Un alt Hochhuth ar trebui să scrie o altă dramă, în care să demaște pe alți „vicari", și anume pe „vicarii" lumii occidentale care ar fi putut dar nu au făcut nimic pentru salvarea nefericiților de pe „Struma", așa cum nu au făcut nimic în atitea și atitea alte cazuri cînd evreii au fost exterminați de naziști".*

Impresionanta ceremonie s-a încheiat printr-un *Kadiș*, în memoria celor 769 de frați și surori ale noastre, rostit de Eminența Sa și de către toți cei de față.

Prin grija Federației Comunităților Evreiești Mozaice în acest an a fost resturat monumentul „Struma" de la cimitirul Gîrgiului, pe care sînt înscrise numele celor 769 morți fără mormînt.

Distribuirea azimei de Pesah

Se aduce la cunoștință că distribuirea azimei, a făinei de azimă, precum și a vinului ritual „Carmel" se va face la următoarele centre din București:

— Sinagoga Malbin, str. Bravilor nr. 4;

— Sinagoga Mare, str. Vasile Adamache nr. 11;

— Sinagoga Aizic Ilie, str. Vînători nr. 13;

— Sinagoga Ajutorul, str. Andrei Bîrsan nr. 8;

— Templul Eșua Tova, str. Nikos Beloianis nr. 9;

— Templul Voința, str. Taras Sevcenco nr. 7;

Centrele funcționează după următorul program: duminică 19 martie: 8—13; luni 20, marți 21 și miercuri 22 martie: 8—13 și 15—19; joi 23 martie: 7—20; vineri 24 martie: 7—17; duminică 26 martie: 7—20; luni 27 martie: 7—20; marți 28 martie: 7—20; miercuri 29 martie 7—15.

Comemorarea hahamului H. Aron

La împlinirea a 30 de zile de la încetarea din viață a hahamului Herș Aron din Bacău, un seriviciu divin a fost oficiat la sinagoga din acest oraș. Au luat parte conducătorii comunității, enoriași și prieteni ai defunctului. La trista ceremonie a participat d. prim-rabin I. M. Marilus, care a rostit predica de comemorare.

Serviciul divin a fost oficiat de d. cantor A. Jucovschi, acompaniat de d-nii Strul Rotstein, Manase Davidovici și Sulim Schenstein.

Comemorarea s-a încheiat prin rugăciunea de kadiș, rostită de toți cei de față.

„Graiul Torei de demult e graiul vieţii de azi"

Fragmente din discursul rostit de d. Şef rabin dr. Moses Rosen la şedinţa estivă a lui „Brit Ivrit Olamit" Ierusalim, 12 ianuarie 1972

Slăvit fie Dumnezeu שומר ישראל cel ce ne-a păstrat pe noi, purtătorii învăţăturii Sale. Slăvit fie de două ori, căci nu numai pe noi ne-a păstrat, ci şi graiul în care a fost scrisă această învăţătură l-a păzit şi nu l-a lăsat să piară.

El-Atotputernicul קב"ה — Tora, cuvintul אורייתא şi Israel וישראל — poporul căruia i-a fost încredinţată misiunea de a purta acest cuvint, חד הוא alcătuiesc o singură entitate. Iată pentru ce אתם עדי noi sintem martorii veşniciei Celui ce pe toţi ne cirmuieşte. Destinul nostru multimilenar, supravieţuirile noastre miraculoase dovedesc existenţa unei justiţii divine iar această minune a lui נצח ישראל eternităţii Dumnezeului nostru şi a perenităţii noastre se confundă cu aceea a veşniciei limbii celei sfinte.

Au apărut şi au dispărut imperii din care n-au rămas decît vestigii arheologice, în timp ce עם ישראל חי poporul evreu trăieşte plin de seva vieţii. Limbile lumii antice constituie, unele, obiect de desciferare ştiinţifică, cum ar fi hieroglifele şi cuneiformele iar altele, chiar dacă au dăruit umanităţii capodopere literare, poeme minunate sau studii profunde, cum ar fi elina sau latina, au totuşi şi ele iz muzeal iar dintr-insele respiră forme de viaţă de mult dispărute, sisteme de gîndire învechite, concepţii despre lume perimate.

Limba ebraică e vie, cum a fost şi acum trei mii de ani, exprimă — pentru noi — valori morale actuale iar prin literele ei face să pulseze viaţa zilelor noastre, cu întreg freamătul, cu toate năzuinţele acestei epoci.

Nici nu se putea să fie altfel. Ne-am născut şi am trăit într-o lume guvernată de braţele lui Esav הידים ידי עשו iar întreaga noastră raţiune de a fi n-a fost alta decît cuvîntul הקול קול יעקב. De aceea ne-am identificat cu graiul, cu cartea, cu limba noastră şi le-am împărtăşit soarta. Am suferit laolaltă şi am supravieţuit laolaltă.

Midraşul ne învaţă că Şabatul glăsuieşte către Israel, spunîndu-i: שמור לי ואשמור לך „Păzeşte-mă, căci de o vei face şi eu te voi păzi", exprimînd astfel legătura de nezdruncinat dintre această măreaţă instituţie a zilei de odihnă creatoare şi însăşi existenţa noastră. Mergînd mai departe, un mare ginditor evreu a exclamat. יותר ממה ששמרו ישראל את השבת שמרו השבת את ישראל. „Mai mult decît au păzit evreii Şabatul, acesta i-a păzit pe dinşii şi i-a ferit de dispariţie".

Privind înapoi spre itinerarul istoric al lui Israel, am putea parafraza acest Midraş şi chiar şi pe acel ginditor evreu şi să constatăm că în contractul mutual dintre עם הספר „poporul cărţii" şi לשון הקודש „instrumentul cel sfînt al graiului ebraicii", creditul îi revine acestuia din urmă. El ne-a ferit, el ne-a păstrat fiinţa, ne-a ţinut trează memoria şi ne-a înaripat speranţele. Ei, limbii Bibliei, îi datorăm însăşi existenţa noastră.

Numele ei şi numele nostru poartă acelaşi tîlc etic, nedezminţit de o atît de îndelungată istorie. לשון עבר „Limba lui Eiver — ebraica" îşi are rădăcina filologică în cuvîntul Eiver עבר care înseamnă „o parte", după cum şi numele evreu are aceeaşi origină. Cel dintîi care l-a purtat, Avraham Haivri, Avraham evreul, l-a adoptat pentru că spunea dînsul — după cum ne învaţă חז"ל înţelepţii Talmudului — אפילו כל העולם כולו בעבר אחד „Chiar dacă întreaga lume s-ar afla într-una din părţi, iar eu, cu credinţa, cu Dumnezeul meu, cu identitatea, cu limba şi învăţătura mea m-aş afla în cealaltă, voi rămîne consecvent, fidel acestora".

Chiar de am trăit mii de ani în mijlocul unei alte culturi, chiar dacă am avut alte limbi materne, chiar dacă formaţia noastră culturală s-a desăvîrşit în alte graiuri, n-am încetat nici o clipă să rămînem fideli limbii în care am recitat versetele din Tora, în care buzele noastre n-au conţinut să rostească rugăciunile.

Iată pentru ce am venit noi din toate părţile lumii, de oriunde se află o aşezare evreiască, aici, pe pămîntul care este leagănul acestei limbi, ca să ne mărturisim dragostea ce i-o purtăm, ca să ne unim strădaniile în slujba ei.

Iată pentru ce vă vorbesc în numele sinagogilor noastre din România, în care limba sfîntă nu încetează a răsuna zi şi noapte, în numele evreilor de la cursurile de Talmud-Tora, care învaţă cu sîrguinţă versetele scrise în fermecătoarea limbă a Torei. Ei ştiu că într-insa s-au rostit cele dintîi chemări la luptă împotriva tiraniei, a impilării, a exploatării, a nedreptăţii. În graiul profeţilor s-au proclamat, pentru prima dată, nobilele chemări la luptă pentru pace şi dreptate între oameni şi noroade. Ei ştiu că limba aceasta a alcătuit biciul de foc al nemuritorilor noştri profeţi, cu care ei au lovit tot ce e urît şi înapoiat, tot ce opreşte roata istoriei din mersul ei înainte. De aceea ei ştiu că limba aceasta nu e numai limba rugăciunilor, ci şi aceea a marilor noastre idei umaniste. Împlinînd cuvîntul ושננתם לבניך „şi să le înveţi cu fiii tăi" noi îi îndrumăm nu numai înapoi spre istoria şi cultura noastră, ci şi înainte, mereu înainte, pe căile progresului şi ale luptei pentru triumful noului în lume.

Vă vorbesc, în acelaşi timp, în numele revistei noastre, a paginilor sale ebraice, dacă nu mă înşel singurele care văd lumina zilei nu numai în răsăritul Europei, dar chiar pe cuprinsul întregului bătrîn continent. S-au împlinit de curînd 15 ani de cînd noi oficiem prin această revistă o adevărată slujbă religioasă, la fiecare două săptămîni. În mii şi mii de case evreieşti se studiază cu nesaţ coloanele lui „Brit Ivrit Olamit", care apar permanent în paginile noastre. Nenumăraţi sînt acei care — în lipsa învăţătorilor care să le predea limba — silabisesc prin aceste coloane primele litere, învaţă primele cuvinte.

E adevărat. Paginile ebraice au rămas în ultimul timp sărăcite de colaboratori, însă ele n-au încetat să apară căci רק עם אחרון היהודי גם אחרית תקומתנו „numai odată cu cel din urmă evreu ar putea să fie sfîrşitul nădejdilor noastre". Continuăm, deci, să aprindem în inimi credinţa şi în minţi învăţătura. În numele acestei publicaţii sfinte — şi nu abuzăm de acest cuvînt, căci sfîntă e prin strădania ei, sfîntă prin roadele ei — vă mulţumim pentru sprijinul ce ni l-aţi dat.

Citim în aceste zile capitolele dureroasei lupte pentru sfărîmarea cătuşelor celei dintîi înrobiri, din cartea שמות Pentru ce, se întreabă învăţaţii — pentru ce au izbutit sclavii să se elibereze? שלא שינו את שמם ולא שינו את לשונם „pentru că nu şi-au schimbat nici numele, nici limba".

Ne aflăm aici, în Ierușalaim, oraşul sfînt, noi cei care am urmat această povaţă şi ne afirmăm din nou că sîntem legaţi între noi prin Brit Ivrit Olamit, printr-un „legămînt ebraic", prin voinţa şi idealul nostru de a purta mai departe în lume alfabetul cel miraculos.

יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם

„Fie voia lui Dumnezeu ca binecuvîntate să fie lucrările voastre.

ÎN SPIRITUL ECUMENISMULUI

A încetat din viaţă, la Montpellier, pastorul Charles Westphall, fost preşedinte al Federaţiei protestante din Franţa. În timpul ocupaţiei naziste, ca pastor la Grenoble, acesta a salvat viaţa a sute de evrei. Consecvent convingerilor sale umaniste, în anii postbelici el a desfăşurat o activitate ecumenică, combătînd antisemitismul, pe care l-a calificat drept „cea mai mare impietate a timpurilor noastre". Cu ocazia congreselor internaţionale ecumenice de la Ewanson şi New-Delhi, la propunerea pastorului Westphall, s-a adoptat un apel adresat bisericilor să vegheze a nu leza sentimentele credincioşilor de altă religie.

ÎN LUMINA TOREI

de şef rabin dr. Moses Rosen

Volumul poate fi procurat de la Federaţia Comunităţilor Evreieşti Mozaice sau de la comunităţile evreieşti din ţară.

Vizita în Israel a Eminenţei Sale d. Şef rabin dr. Moses Rosen

Eminenţa Sa dl. Şef rabin dr. Moses Rosen înmînînd preşedintelui Zalman Shazar volumul „In lumina Torei".

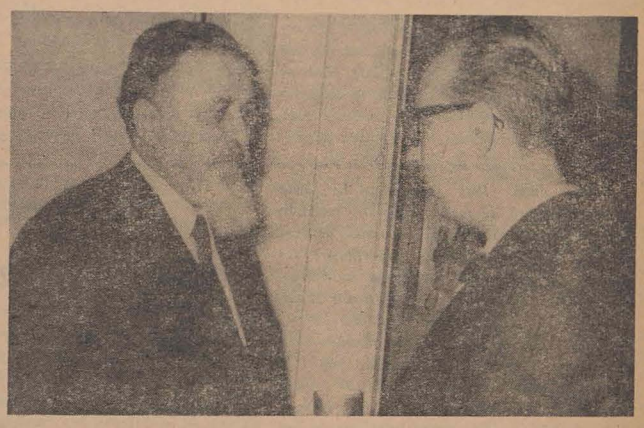

Dl. Şef rabin întreţinîndu-se cu dl. Ion Covaci, ambasadorul României în Israel, la recepţia organizată de Liga Israel—România.

ARTA RELIGIOASĂ EVREIASCĂ

Arta religioasă evreiască are o istorie lungă deşi dovezile materiale rămase după două mii de ani sînt destul de reduse. Puţinătatea vestigiilor se explică, desigur, prin vicisitudinile vremii. De nenumărate ori în tumultul evenimentelor, comori de artă acumulate de comunităţi importante şi vechi au fost împrăştiate, pierdute, jefuite sau distruse. Tipică în această privinţă este situaţia comunităţilor evreieşti din peninsula iberică. După opiniile cunoscătorilor în Spania şi Portugalia medievală au existat numeroase sinagogi, dintre care cinci au supravieţuit — în Toledo, Cordova şi Tomar — şi s-au menţinut într-o stare suficient de bună ca să permită în prezent studierea arhitecturii şi decoraţiei lor interioare.

În evul mediu, în ţări din apusul Europei cărţile evreieşti au fost arse în public cu grămada; nici nu mai înoape discuţie că numărul manuscriselor de artă care au fost distruse în acest mod întrece cu mult numărul celor care au rămas. Şi, ca să revenim la epoca noastră, cine ar putea stabili cîte obiecte de artă religioasă evreiască au fost nimicite datorită nazismului? În asemenea circumstanţe vitrege e aproape o minune că atîtea obiecte de literatură şi artă evreiască au putut totuşi supravieţui.

Există, desigur, o deosebire între arta artizanală şi marea artă. Obiectele de artă religioasă evreiască rămase au fost realizate de-a lungul timpului de către meşteşugari evrei, unii artişti foarte dotaţi, alţii reprezentanţi ai „artei populare". Nu e mai puţin adevărat că ei nu au atins tehnica, stilul şi măiestria marilor artişti, care, începînd cu Giotto, în prima perioadă a Renaşterii, au ridicat pictura şi sculptura la rangul ocupat pînă atunci de ştiinţă şi umanism.

Priceperea meşteşugarului este considerată în unele lucrări clasice ebraice drept *hohma*, un termen folosit în general pentru a indica înţelepciunea eruditului; totuşi artizanul evreu, oricît ar fi fost de dotat, rareori s-a bucurat în cadrul comunităţii de acelaşi prestigiu ca şi un erudit.

Există o legătură strînsă între ritualul sărbătorilor evreieşti şi obiectele de artă pe care le-a inspirat. Aceste obiecte sînt în genere evreieşti prin însăşi natura lor, deşi uneori stilul lor poartă amprenta influenţei mediului înconjurător, în ce priveşte elementele decorative.

...Această temă, arta religioasă evreiască, este tratată pe larg în cartea lui Abram Kanof, recent apărută în editura Harry N. Abrams, Inol. New-York.

Comunitatea evreilor mozaică din Hîrlău anunţă cu regret încetarea din viaţă a lui

STRUL KATZ

în vîrstă de 59 de ani.

Timp de peste două decenii defunctul a făcut parte din conducerea comunităţii noastre, bucurîndu-se de stima şi preţuirea tuturor.

O interesantă descoperire arheologică în judeţul Caraş — Severin

Printre numeroasele aşezări situate de-a lungul Dunării, localitatea Pojejena se impune prin numeroasele şi deosebit de variatele urme arheologice care sînt scoase la lumină, fie pe calea cercetărilor arheologice sistematice, fie prin descoperiri întîmplătoare. În ultima categorie de descoperiri se înscrie şi găsirea în anul 1971 pe platoul situat la vest de castrul roman din localitate, a unei monede evreieşti din bronz. Moneda, pentru a cărei determinare precisă am apelat la cunoscutul specialist în numismatică de la Ierusalim, dr. Arnold Spaer (şi prin a cărui extrem de promptă amabilitate am ajuns repede în posesia datelor de detaliu despre ea) face parte din seria de monede emise de Simon Bar-Kochba, conducătorul celei de a doua răscoale a iudeilor, între 132—135, în timpul domniei împăratului Hadrianus.

Aversul monedei reprezintă o frunză de viţă şi inscripţia ebraică : „Al doilea an al casei lui Israel" — într-o formă abreviată, ceea ce datează cu destulă probabilitate moneda în anii 133—134. Pe revers este reprezentat un palmier şi tot abreviat numele : Simon.

Cum evenimentele răscoalei sînt într-o mică măsură cunoscute marelui public, o scurtă incursiune prin anii 132—135 e.n. în provincia romană Iudee ni se pare necesară, şi eventual ar putea explica, măcar parţial, descoperirea de la Pojejena.

Răscoala iudeilor a izbucnit în anul 132. Cauzele ei sînt desigur mai complexe dar nu este aici cazul să fie discutate mai pe larg. Mai interesante sînt cauzele imediate care au declanşat răscoala. Împăratul Hadrianus, care vizitează această parte a imperiului, dă ordin ca pe ruinele Ierusalimului, distrus de împăratul Titus după răscoala din anii 68—70 e.n., să fie ridicat un oraş nou cu rang de colonie, care să se numească Aelia Capitolina — după numele său, care era Aelius. Un al doilea ordin imperial prevedea ridicarea peste ruinele templului sacru a unui templu roman închinat lui Jupiter Capitolinus şi interzicea practicarea unor obiceiuri ale religiei evreieşti, cum ar fi Şabat-ul şi circumcizia. Aceste dispoziţii imperiale au creat o stare de mare tensiune în rîndul evreilor care, imediat după plecarea împăratului declanşează răscoala. În fruntea ei este ales Simon Bar-Kochba, supranumit Fiul stelei, căruia mulţi dintre evrei îi acordau rolul unui Mesia, preotul Eleazar şi legendarul rabi Akiva. Aceşti conducători, alături de alţii, nu erau deloc lipsiţi de experienţă şi curaj, unii dintre ei fiind participanţi la prima răscoală.

Deşi limitat numai la teritoriul locuit de evrei, războiul izbucnit are un caracter violent, romanii fiind surprinşi de vigurozitatea atacului. În foarte scurt timp răsculaţii cuceresc Aelia Capitolina, legiunea care staţiona aici fiind înfrîntă. Au fost necesari trei ani pentru ca romanii să pună capăt răscoalei. Guvernatorii provinciilor romane Iudeea şi Siria, Tineius Rufus şi C. Publius Marcellu, au dus un război lent şi deosebit de greu. Împăratul însuşi vine pe cîmpul de luptă aducînd cu sine un militar cu multă experienţă, guvernatorul provinciei Britannia, Sextus Minucius Faustinus Iulius Severus, pe care îl lasă aici în fruntea trupelor. Acesta procedează sistematic, cucerind fort cu fort, sat cu sat şi distrugînd totul în calea sa. Participă la acest război şase legiuni şi numeroase trupe auxiliare. La sfîrşitul anului 133 e cucerită cu greu Aelia Capitolina, după o rezistenţă de un an. Abia în anul 135 cade ultima fortăreaţă, Bethar. Simon Bar-Kochba moare în luptă, iar la Bethar cad „doctorii legii sfinte" (teologii) în frunte cu Akiva.

Răscoala odată înfrîntă, ţara întreagă era o ruină : peste 900 de localităţi au fost distruse

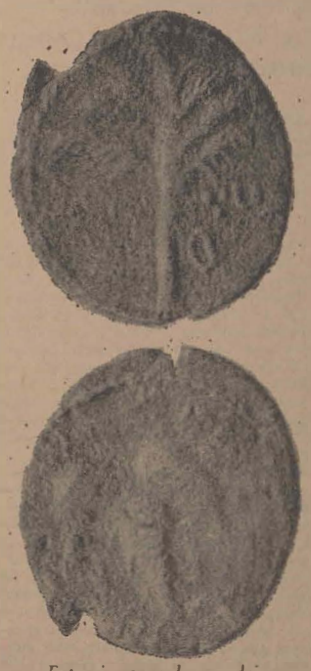

Faţa şi reversul monedei

total, 50 de centre fortificate „rase" de pe suprafaţa pămîntului, mii şi mii de morţi.

Pierderi mari au fost şi de partea romanilor. Împăratul s-a arătat nemilos faţă de învinşi. Provincia îşi pierde numele, urmînd a purta pe cel de Palestina, pe teritoriul ei vor staţiona două legiuni. Oraşul Aelia Capitolina şi templul lui Jupiter sînt refăcute. Evreilor li se interzice sub ameninţarea pedepsei cu moartea să pătrundă în oraş sau să-l contemple de la distanţă (cu excepţia unei singure zile pe an). La sfîrşitul anului 135, împăratul Hadrianus este proclamat „Imperator a II-a oară" în cinstea victoriei. (Pentru aceste evenimente am consultat : L. Homo, Le Haut Empire, în colecţia Histoire générale publié sous la direction de G. Glotz, vol. III, Paris 1933, p. 506—508 ; E. T. Salmon, A History of the Roman World, 30 B.C. — A.D. 138, London 1963, p. 307).

În legătură cu descoperirea arheologică ce ne-a prilejuit această incursiune istorică, întrebarea care se pune este : care a fost calea prin care această monedă a ajuns la Pojejena în Dacia ? A fost oare adusă de vreun negustător venit pe Dunăre ? Este un fapt cunoscut că acest mare fluviu a reprezentat din totdeauna o importantă cale comercială, dar este aproape exclus ca aceste monede să fi avut putere de circulaţie. Ele au fost emise pe timp de război, trupele lui Simon au fost încercuite. Se cunosc monede cu insemnele lui rebatute pe dinari imperiali. Mai probabil este că au putut trece pe aici, sau chiar s-au putut stabili grupuri mai mici sau mai mari de evrei care şi-au părăsit ţara şi a căror amintire a războiului sacru să fi fost astfel de monede. În aceeaşi măsură, avînd tot un caracter sacru, moneda a putut aparţine unor soldaţi evrei recrutaţi în trupele din Dacia.

Oricare ar fi modul de interpretare a prezenţei la Pojejena a acestei monede, ea reprezintă o mică lumină în elucidarea istoriei zbuciumate şi destul de puţin cunoscute a neamului evreu după aceste evenimente.

N. GUDEA

Un articol din anul 1856 apărut în ziarul „Steaua Dunării"

Anii de după 1848 marchează în Ţările Române o epocă de mari frămîntări, epocă în care s-a hotărît, prin voinţa poporului, destinul vechilor principate. Mişcările revoluţionare din Moldova, Muntenia şi Transilvania au demonstrat puterea de convingere a spiritelor înaintate, care în pofida tuturor greutăţilor, a exilului, au stăruit în efortul lor supraomenesc în slujba ţării. Condiţiile favorabile ivite în timpul războiului Crimeii, regimul de relativ liberalism al domnului moldovean Grigore Alexandru Ghica, au permis activitatea la Iaşi şi în ţară a unui puternic nucleu progresist, care s-a afirmat pe plan literar prin „România literară" condusă de Vasile Alecsandri şi apoi, pe plan politic, prin „Steaua Dunării", ziarul lui Mihail Kogălniceanu.

Apărut la sfîrşitul anului 1855, tipărit în tipografia lui Adolf Berman din strada Păcurari, ziarul „Steaua Dunării" s-a bucurat încă de la apariţie de o popularitate remarcabilă. O dovedeşte marele număr de abonaţi, solicitările în străinătate. E ştiut rolul jucat de „Steaua Dunării" în răspîndirea şi propagarea ideii de unire, în lupta de zi cu zi cu forţele reacţionare şi retrograde. De aceea o vedem în 1856 şi suspendată, nevoită a apărea la Bruxelles în limba franceză sub conducerea lui Nicolae Ionescu şi unde a avut un mare rol în propaganda unionistă din străinătate. Fidelă interpretă a măreţelor idei de la 1848, „Steaua Dunării" n-a dezminţit niciodată atitudinea profund democratică în care s-a angajat de la primul număr.

Marii oameni de la 1848 au inclus în programul lor şi emanciparea evreilor, pe care au favorizat-o din toate puterile. Pe linia hotărîtei atitudini din Proclamaţia de la Islaz, unde Nicolae Bălcescu se pronunţa fără drept de apel pentru acordarea de drepturi egale evreilor, Mihail Kogălniceanu reia ideea în Principiile mişcării progresiste moldovene, expuse într-o broşură editată în timpul exilului său. Izvorîtă dintr-un adînc respect pentru demnitatea umană, dintr-o subtilă înţelegere a adevăratelor probleme ale ţării şi totodată dintr-o ascuţită intuire a soluţiilor necesare, Mihail Kogălniceanu a imprimat aceeaşi atitudine şi ziarului pe care îl conducea.

Reproducem mai jos fragmente dintr-un articol intitulat „Despre evreii moldoveni" apărut în două numere din 1856 sub formă de scrisoare şi semnat F. L. (Poate un specialist ar putea da o sugestie în sensul descoperirii întregului nume). Iată şi cîteva amănunte în legătură cu împrejurările care au dus la apariţia acestui articol.

Tot la Iaşi mai apărea, în afara „Stelei Dunării", încă un ziar unionist, „Zimbrul", cu o orientare ambiguă însă. Într-un material publicat aici, Neofit Scriban, persoană neînsemnată în contextul acelor ani, se deda la nişte aprecieri unilaterale faţă de comunitatea evreiască. În virtutea legii presei, comunitatea evreilor a dat în judecată ziarul şi pe autor, ceea ce a declanşat o nouă serie de atacuri din partea unor elemente retrogadate. „Steaua Dunării" a apreciat că venise momentul să intervină hotărît. Se va vedea cum, cu toată greutatea prestigiului său incontestabil, ziarul lui Mihail Kogălniceanu a pus la punct, de pe o platformă plină de simpatie pentru populaţia evreiască, încercările defăimătorilor. S-a confirmat o dată mai mult relaţia dintre vorbă şi faptă, Kogălniceanu-teoretician şi Kogălniceanu-omul de acţiune.

Iată textul :

„Domnilor redactori,

Între toate chestiile ce vin toate zilele asupra viitoarei organizaţii a Principatelor se înfăţişează şi aceea a poziţiei ce are să ocupe locuitorii evrei... Este ştiut că D-voastră cei dintîi aţi ridicat chestiile eliberării ţiganilor, a emancipaţiei ţeranilor, a egalităţii armenilor, a înfiinţării libertăţii tiparului şi a unirii principatelor. D-voastră aţi pus de principiu tendinţelor jurnalului ce redactaţi : „Întărirea întrunitei naţionalităţi româneşti prin o libertate cît se poate mai mare, punerea în activitate a tuturor puterilor aflătoare în principate". D-voastră voiţi a face din toţi locuitorii principatelor români liberi, a constitui o naţie liberă. D-voastră vă veţi fi făcut adesea întrebarea : oare evreii... n-ar putea şi ei contribui la ajungerea unui scop atît de frumos ?... Din momentul în care în anul 1790 principiul libertăţii şi al egalităţii s-a statornicit, evreii afectaţi de sentimentul de a fi puruea priviţi ca escomunicaţii tuturor societăţilor, de a nu avea nicăieri dreptul spre a contribui la fericirea patriei, de a fi opriţi de a îmbrăţişa orice ram onorabil de cîştig, toate acestea la un loc luate au confăptuit ca ei pretutindeni respinşi, să rătăcească...

Noi avem exemplu care dovedeşte cît de mult se ataşează evreii de patria lor, dacă au măcar numai o rază de speranţă pentru viitor la emancipaţie. În Valahia, cînd sub domnia principelui Bibescu, trebuind a se înfiinţa un nou batalion de trupe, atunci jidovii s-au oferit de bună voie şi pe costul lor a-l echipa, pentru că, după cum au declarat, şi ei vor a contribui la fericirea iubitei lor patrii. Astfel vedem noi pe evreii care se silesc pretutindeni a se ataşa către patria lor şi la instituţiile acesteia, cum caută prin emancipaţia legislativă a deveni adevăraţi cetăţeni...

Nu sînt cei mai mulţi dintre evrei meseriaşi ? Oare a evreilor e greşala dacă cei care se ocupă cu speculaţii de bani se văd cu deosebire favorizaţi şi dacă guvernele trecute au pus pe unii dintre aceştia în fruntea comunităţilor lor şi i-au recomandat ca exemple de imitat ? A evreilor e greşala dacă nu pot fi şi ei legişti, judecători, spiţeri şi lucrători de pămînt ? Greşala lor e dacă nefiind îngăduiţi a se aşeza pe la moşii sînt nevoiţi a se grămădi pe la politii, unde, din cauza marii lor mulţime duc o existenţă mizerabilă ? Oare a lor este greşala dacă inteligenţa ce s-ar descoperi şi la ei nu poate a se pune în serviciul patriei şi din chipul în care în ţara aceasta se recunoaşte meritul real sau imaginar, darea rangurilor de boieri numai pentru dinşii nu există ?...

Dacă pentru evrei nu se face alt nimic, decît că pentru mulţii bani ce plătesc, li se dă dreptul de a respira aerul liber al lui Dumnezeu, dacă ei, pe lîngă aceasta, se văd umiliţi prin vorbe şi fapte, dacă statul nu-i priveşte ca pe fiii săi, nici îngrijeşte de cultura lor spirituală, dacă statul nu-i remunerează pentru virtuţile lor civile ei sînt nevoiţi a rămîne aşa cum i-au format statul, adică paria.

Daţi şi evreilor libertate şi drepturi de om, învoiţi şi acestora a se ocupa cu agricultura ce întăreşte şi onorează pe om, luaţi în mîinile voastre organizaţia şcolilor lor. În interesul culturii lor, daţi-le posibilitatea de a se face şi ei folositori patriei, puneţi în fruntea comunităţii lor bărbaţi iubitori de cunoştinţe şi atunci veţi vedea în Moldova evrei români, atunci aceşti români vor sacrifica toate interesele lor materiale pe altarul patriei şi vor fi inspiraţi de frumoasa idee a unirii tuturor fraţilor români."

Să adăugăm că în numărul 65 al ziarului din septembrie 1856, în care este publicată prima parte a scrisorii, găsim şi o introducere a redacţiei, de fapt a lui Mihail Kogălniceanu, definitorie pentru întregul stil de abordare a chestiunii emancipării evreilor de către „Steaua Dunării" : «Noi credem că atunci numai patria noastră va fi fericită, cînd locuitorii ei de toate clasele, de toate religiile, vor ajunge a nu face decît un trup, decît un suflet, adică naţia românească. Această opinie n-o avem de astăzi. Încă în 1848 iată ce ziceam în articolul 27 al „Dorinţelor partidei naţionale din Moldova" : emanciparea graduală a locuitorilor israeliţi moldoveni»

ABRAHAM IOSHUA

Oameni, într-o vreme a neomeniei

Primarul din Băneasa

Cînd cei 104 evrei repartizați la Băneasa pentru muncă obligatorie au fost luați în primire (la 31 mai 1941) de primar, nimic bun nu li se putea prevesti. Nici nu se așteptau la ceva bun, ei care trecuseră pînă atunci prin cîteva tabere de muncă forțată. Veneau acum de la Găiești, înlocuiseră acolo un vechi detașament care a trebuit să fie abandonat pentru că oamenii era sfîrșiți. Știau, cei noi, că nici ei nu vor pleca de-acolo decît cînd nu vor mai fi buni de nimic. Dar iată că, după o bucată de vreme (în miez de iarnă dormiseră afară, nedezbrăcați de cîteva luni, pînă li s-au ridicat niște barăci primitive) s-a primit ordin să fie trimiși la Băneasa, la margine de București.

Fuseseră preveniți că la Băneasa ființează o tabără și mai cruntă, unde orice ai face nu poți intra în voie șefilor, unde bătaia nu contenește niciodată, pentru ca nimeni — paznici și păziți — să nu se dezobișnuiască. „E acolo un balaur — li s-a spus — care te înghite de viu, te bagă în pămînt!".

Nu știau că ei au altă destinație, că au nimerit în alt detașament.

Iată-i ajunși. A venit la mijlocul lor primarul. De îndată ce l-au văzut (tînăr, chipeș, înalt, voinic, elegant, parcă și voios) ceva le-a zîmbit în suflet; dar repede și-au revenit. Au gîndit: „Să nu ne lăsăm amăgiți de aparențe. Sub aerul acesta mieros știm noi ce se poate ascunde! E o cursă!". Primarul le-a ținut o vorbire. Toți șefii din detașamentele unde mai lucraseră, îi luau în primire cu un „discurs" aprig, pipărat cu cele mai înspăimîntătoare amenințări. Și de n-ar fi fost decît amenințări! Dar se dovedeau repede a nu fi simple lăudăroșenii. E drept, primarul de la Băneasa nu le-a vorbit atunci aspru, le-a vorbit ca un profesor cînd îți vine prima dată în clasă, ca un primar care întîmpină niște oaspeți ai comunei! Dar cine nu-și da seama că nu putea fi decît o cursă!

Uite însă că această „cursă" a continuat și a doua zi și a doua lună și al doilea an, pînă la sfîrșit, pînă în acea zi de 23 August 1944 cînd...

PÎINEA LUI... DUMNEZEU!

Căpitanul Mircea Bălteanu primise însărcinarea de a exercita funcția de primar al „orășelului de reședință" Băneasa între 1940—1944. (Pe vremea aceea, de război, toți primarii și toți prefecții din țară erau militari). A înțeles să folosească acest prilej spre binele cetățenilor, să le amenajeze și înfrumusețeze localitatea, mai ales că avea la dispoziție sufacientă mînă de lucru: detașamentele de evrei din București. Își luase ca ajutor de primar pe un alt om de omenie, un conductor de lucrări publice, Rădulescu (locuiește și azi în aceeași stradă Belizarie din Băneasa); iar ca secretar al primăriei de asemenea un om de ispravă (nu suporta altfel de tovarăși de muncă), Vasile Calmuș. Sub conducerea acestora, detașamentul de muncă a transformat comuna într-o localitate model din punct de vedere edilitar, deși marea majoritate a celor din detașament nu pusese niciodată mîna pe o lopată, pe un tîrnăcop. Munceau cu voie bună, cu adîncă recunoștință: au trasat străzi, au confecționat pavele și au construit trotuare, au tăiat drumuri, au amenajat spații verzi, au mutat monumentul eroilor din primul război mondial, așezat pe o stradă dosnică, au întreținut curățenia localității...

O problemă grea îi frămînta pe cei de la muncă, acum că nu-și mai simțeau primejduită viața: pîinea cea de toate zilele. Cei de la muncă nu aveau cartele de pîine și chiar dacă ar fi avut, pîinea tare greu se obținea; iar celor mai mulți nu le lipseau numai cartelele, le lipseau și banii necesari. Cînd primarul (care se interesa mereu de sănătatea fiecăruia, de familie) a cunoscut situația, a început să aducă în fiecare zi o căruță cu pîine, împărțind fiecăruia după numărul membrilor familiei.

AMINTIRILE UNUIA DIN DETAȘAMENT

Ne povestește domnul Leon Rosman, fostul intendent al cimitirului „Filantropia":

— În mutarea monumentului eroilor, de care s-a amintit mai sus, eu am avut un rol principal. Primarul, mulțumit, s-a apropiat de mine:

— Ești însurat?

— Da. Am și doi copii.

— Din ce trăiesc?

— Din munca asta, a mea! (și am arătat tîrnăcopul din mînă).

Am rîs amîndoi, amîndoi cu un rîs amar.

— Dar dacă ai fi cîteodată liber, ai putea să-ți cîștigi existența?

— Aș încerca.

De-atunci îi da cîte două-trei zile libere pe săptămînă și omul reușea să cîștige cîte ceva.

Să nu credeți că făcea cu el excepție: și înainte de el și după el, oricine îi arăta că e în aceeași situație (Grossman, ceasornicarul Se-

...Era tînăr, era chipeș, era elegant!

galescu, avocatul Codel, ziaristul Iacobsohn, avocatul Teișanu, contabilul Conitz, Cătălin Copan, Sergiu și Emil Nadler etc., etc.) căpăta liber în zilele în care avea nevoie și oînd se putea.

Unii erau învoiți să plece de la muncă înainte de terminarea programului, pentru ca să poată lucra cîteva ore pe zi și pentru existență, cum erau cîțiva care aveau în București tarabe cu mărunțișuri. Dar se întîmpla adesea ca atunci cînd se urcau în tramvai (acolo unde e azi Casa Scînteii) să fie întîmpinați de șeful de jandarmi din Mogoșoaia care își făcuse obiceiul să-i ducă la post. De îndată ce afla, căpitanul Bălteanu se prezenta și îi scotea. De mai multe ori n-a ajuns la timp la postul de jandarmi Mogoșoaia: evreul sau evreii fuseseră deja înaintați Cercului de recrutare din București de unde urmau să fie trimiși în deportare (în Transnistria). Căpitanul se ducea la Cerc și nu pleca pînă nu-și scotea oamenii.

O dată n-a reușit să ajungă la timp nici la Cercul de recrutare. Se întîmplase că, în lipsa lui, a venit în inspecție la Băneasa faimosul colonel Cepleanu, comandantul taberelor de muncă forțată. A făcut apelul și a găsit lipsă patru (învoiți reglementar, din cauză de boală). A dispus să fie ridicați de acasă, așa cum se găseau, duși la Cercul de recrutare și de-acolo la gară. Căpitanul Bălteanu s-a prezentat la Comandamentul militar al Capitalei: generalul de corp de armată Constantin Niculescu a înțeles situația și a emis un ordin ca cei patru să nu fie deportați. Căpitanul a plecat de îndată la Gara de Nord și i-a scos din trenul care peste 15 minute ploca.

(Nu era de glumă cu acel Cepleanu! Controlînd tabăra de muncă din comuna Progresul, a găsit lipsă 40 de oameni, trimiși la muncă nu știu unde. I-a pedepsit pe... cei 60 prezenți: i-a deportat pe loc!)

DESPRE NIȘTE PRIZONIERI

Într-o zi, detașamentul de la primăria din Băneasa s-a îmbogățit cu 40 de oameni: i-au fost trimiși de la Oltenița 40 de prizonieri. Cu toții, extrem de slăbiți, răniți, bolnavi. Căpitanul Bălteanu a pus imediat de li s-au construit barăci, le-a amenajat cu cele necesare (paturi cu saltele și pături), le-a dat căldură, le-a creat o viață civilizată (cu mașini de călcat și brice de bărbierit), încît repede s-au întremat cu toții.

PE VREMEA BOMBARDAMENTELOR

Cînd au început bombardamentele premergătoare sfîrșitului războiului, evreii din detașament au cerut permisiunea ca la sunarea pre-alarmei să nu mai fie obligați să rămînă în Băneasa, locul fiind deosebit de periculos. Nu numai că le-a permis să plece fiecare unde crede că e mai bine, dar a obținut ca întreprinderea „Ford" să-i accepte și pe evreii „săi" în mașinile cu care oamenii întreprinderii se refugiau afară din oraș, de îndată ce se anunțau bombardierele.

După fiecare bombardament, detașamentul de muncă pleca în zona respectivă, ca să dea o mînă de ajutor. Cu toate că în acele zile cei o sută patru evrei nu mai depindeau de primarul din Băneasa, nu mai lucrau „pentru el", căpitanul Bălteanu venea cu mașina oriunde se aflau oamenii și le aducea pîinea; iar cînd primarul nu putea veni, venea singur șoferul, acel neuitat Nicu (azi pensionar, în Băneasa) ce le era și el ca un frate.

Altfel primarul era deseori printre ei, îi susținea, se interesa de fiecare cum trăiește, ce trebuințe are și căuta, pe cît se putea, să le satisfacă nevoile. Îi trata ca pe semeni. Le-a creat o asemenea atmosferă încît și locuitorii din Băneasa au început a-i privi altfel (îi crezuseră deținuți de drept comun) și a-i ajuta.

Iar cînd primarul și-a sărbătorit într-o zi aniversarea, a venit o delegație a detașamentului și i-a spus:

„În casa fiecăruia dintre noi arde o luminare pentru dv.".

TOATE ASTEA, DE CE?

Așa se face că detașamentul de muncă din Băneasa a fost singurul unde evreii s-au prezentat chiar și în ziua de 24 august 1944, deși...

— De ce? îl întreb pe d. Leon Rosman.

— Pentru că d. căpitan Bălteanu a fost pentru noi ca o cloșcă pentru puii ei! Puteam să ne despărțim de dumnealui pur și simplu, abandonîndu-l, ca pe zbirii din alte detașamente? Se purta cu noi așa cum se purta, nu ca o favoare; ci ca și cum era un drept al nostru, atunci, cînd pentru alții nu aveam nici măcar dreptul de a trăi! Nu știa cum să ne mai ușureze munca, existența, greutățile familiare. Era și un om plin de viață, vesel, radia bunătate: simpla sa prezență în mijlocul nostru ne aducea liniștea, ne aducea siguranța!

OAMENI, ÎNTR-O VREME A NEOMENIEI

La Bonn a avut loc înmînarea medaliei Iad Vașem unui grup de 13 cetățeni germani, care în perioada 1933—1945 și-au pus viața în pericol pentru salvarea unor cetățeni evrei. Printre aceștia se numără dr. Otto Mörikke și soția sa Gertrud din Lossburg, care în anul 1943 au adăpostit în casa lor doi evrei care reușiseră să scape de urmărirea Gestapoului. Spre a-i salva, Otto Mörikke le-a găsit succesiv 41 de ascunzători.

Alt caz emoționant este al inginerului Fritz Wolzenburg din Berlin. Lucrînd între anii 1939—1942 în regiunile din est ca angajat al căilor ferate germane, a cunoscut activitatea de exterminare organizată de naziști. Reîntors la Berlin din motive de sănătate, a ajutat pe evreii din detașamentele de muncă care îi erau în subordine și i-a avertizat ce îi așteaptă în cazul deportării. Unora a reușit să le procure acte pentru a-și ascunde identitatea. A salvat astfel, punîndu-și viața în pericol, mai multe familii evreiești.

IATA ȘI OMUL!

Mă aflu în fața fostului căpitan (azi, colonelul) Bălteanu, fostului primar din Băneasa. Are acum 74 de ani dar tot mîndru arată și... tot în cîmpul muncii. Îi arăt pentru ce am ținut cu tot dinadinsul să-l cunosc personal și să aflu prin glasul domniei sale...

Mă dezamăgește repede:

— Nu, e o confuzie. Ați fost greșit îndrumat la mine. N-am făcut nimic ce-ar putea interesa, nimic deosebit!

Rămîn descumpănit. De fapt, are dreptate: n-a făcut nimic extraordinar, s-a purtat omenește, atîta tot. Că pentru „atîta tot" a fost, la vremea respectivă, condamnat sever și a trebuit să execute pedeapsa, peste asta, se pare, dumnealui trece foarte ușor. S-au prezentat atunci, la proces, un grup de evrei care au încercat să explice magistratului cum primarul și-a făcut datoria de om.

— Nu aceasta era datoria sa!

(Dacă ar fi luat bani în schimbul omeniei, îi iertau poate „greșeala", căci ar fi fost din interes; nu-i iertau că o făcuse din convingere!).

Țin, totuși, să aflu ce l-a determinat pe căpitanul Bălteanu să acționeze așa cum am arătat și nu altfel, la locul unde, dacă avea poftă, putea tăia și spînzura, cum au făcut alții. Sau, cel puțin putea să obțină, dacă ar fi vrut, anumite avantaje de la „supușii" săi.

Găsește deplasată stăruința mea, i se pare ciudat că mă surprinde atitudinea sa. Răspunde doar atît: că educația l-a determinat... Cedează totuși presiunii mele și povestește cîte ceva din viață.

Este fiul generalului medic Constantin Bălteanu, mort în primul război mondial, la Bălcești-Roman, cînd era medicul șef al Corpului 5 de armată. Medicul a lăsat 7 copii: trei băieți — doi ofițeri (unul de aviație, unul de cavalerie), un medic, patru fete (două profesoare, două farmaciste).

Interlocutorul meu a fost botezat Mircea, pentru că s-a născut pe... bricul „Mircea", vasul-școală. În vremea aceea, tatăl său era medicul vasului. Și vasul revenea în țară și se afla în apele Istambulului și s-au auzit, deodată, țipete de copil vesel că a venit pe lume... L-au botezat nouă marinari care i-au urat în cor o singură însușire, cea a tatălui: bunătate!

A copilărit în Botoșani, unde tatăl său a fost medicul Diviziei a 8-a. Acolo a avut și mulți colegi evrei, în clasele primare și în anii de liceu.

În primul război mondial, în regimentul 9 roșiori, a fost pe front la Sticlării, Poiana lui Boboc, Măgura Cașinului unde l-a impresionat, alături de eroismul legendar al ostașilor români, și vitejia unor evrei, ca de pildă sergentul (nu-i mai reține numele) din Bucecea — jud. Botoșani decorat cu Bărbăție și Credință, Virtutea Militară... S-a învățat de mic să nu facă deosebire de credință.

Iar tatăl său, un lucru l-a învățat temeinic:

„Niciodată să nu iei o măsură pînă nu te pui în locul celui pe care îl judeci!"

În asemenea împrejurări, e de mirare să fii om, să te porți, cu oamenii, ca un om?

Revine vorba despre detașamentul de muncă. Îmi spune:

— Mă transpuneam în situația lor, și-atîta tot!

Atîta tot.

MARIUS MIRCU

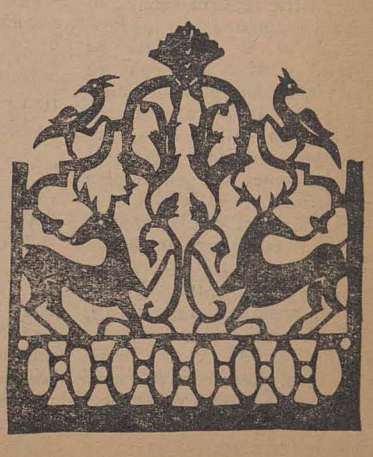

ŞTIRI

NOUA CARTE A LUI ELIE WIESEL

În Editions du Seuil-Paris a apărut ultima carte a lui Elie Wiesel „Sărbători hasidice", în care schiţează portretele unor ilustre figuri hasidice, de la Baal Şem Tov pînă la rabinul Menahem Mendel din Kotzk.

LINGVISTICA ŞI IMAGINEA LUI MOŞE

O nouă lucrare consacrată lui Moşe a apărut recent în editura „University of California Press". Autoarea cărţii, Ruth Mellinkoff, consacră un capitol întreg coarnelor pe care Michel Angelo le-a plasat pe fruntea celebrei sale sculpturi. Ea consideră că aceste coarne s-au ivit datorită unei greşeli a traducerii latine a Pentateuhului în care cuvîntul ebraic *keren* din Exodul 34, 29 (care are atît sensul de corn cît şi de rază de lumină) a fost tradus prin „corn". De altfel Michel Angelo nu e singurul care a plătit tribut acestei confuzii de ordin lingvistic. Aşa, de pildă, ilustraţiile din secolul al XI-lea ale manuscrisului lui Aelfric „Heptateuhul", o versiune anglo-saxonă a Pentateuhului, îl reprezintă pe Moşe, purtînd un coif cu coarne, aşa cum purtau vikingii. Autoarea arată că asemenea coifuri apar în arta din nordul Europei, începînd din anul 1000 înaintea erei noastre pînă în secolul al VIII-lea e.n. şi sînt descrise pe larg în Beowulf, poemul epic popular anglo-saxon scris în jurul anului 700 al erei noastre. Printre nobilii anglo-saxoni şi normanzi care pretindeau că coboară din vikingi, coiful cu coarne era un simbol al puterii şi al rolului de conducător. Pentru prezentarea lui Moşe ca conducător al poporului care urma să cucerească Canaanul, un asemenea corn părea foarte indicat în secolul al XI-lea. De altfel Aelfric îl numeşte pe Moşe *Heteroga*, un cuvînt anglo-saxon care înseamnă şef, comandant, conducător.

În lucrarea pe care o semnalăm, răspîndirea acestei imagini insolite a lui Moşe mai este pusă în legătură cu comentariul lui Raşi la Pentateuh (Exodul 34, 29): „Cînd Moşe coborî de pe muntele Sinai cu cele două table ale legii... pielea feţii sale strălucea... şi Aaron şi toţi fiii lui Israel s-au temut să se apropie de el". Raşi spune că pielea feţii lui Moşe „radia de lumină" şi o expresie asemănătoare cu „coarne" este folosită aici, deoarece „lumina radia dintr-un anumit punct şi se proiecta ca un corn".

UN LUPTĂTOR ÎMPOTRIVA ANTISEMITISMULUI

Prietenii scriitorului englez James Parker au sărbătorit 75 de ani de la naşterea acestuia. Dr. James Parker şi-a dedicat viaţa combaterii antisemitismului şi a prejudecăţilor împotriva evreilor. Douăzeci din cărţile sale tratează subiecte evreieşti sau relaţiile ecumenice.

SUCCESUL UNUI FILM

Filmul lui Vittorio de Sica „Grădinile lui Finzi Contini" inspirat de un episod tragic din timpul ocupaţiei naziste, se bucură de mare succes în S.U.A. Revista „Newsweek" apreciază că este cel mai bun film pe care l-a făcut Vittorio de Sica în ultimii 20 de ani.

INAUGURAREA UNEI CATEDRE DE FILOZOFIE IUDAICĂ

La universitatea Bar Ilan din Israel a fost inaugurată catedra de filozofie iudaică ce va purta numele Marelui rabin al Franţei, Iacob Kaplan. La ceremonie au luat parte conducătorii comunităţilor evreilor din Franţa.

IAR Dr. MENGELE

Tuvia Friedman, şeful oficiului de cercetări a crimelor naziste, a primit din partea unui fost SS-ist propunerea de a-i divulga locul unde se află ascuns Iosef Mengele, contra unei sume de 50.000 dolari. Propunerea este însoţită de o fotografie a lui Mengele, luată recent în America latină.

JOINTUL ŞI ÎNVĂŢĂMÎNTUL RELIGIOS IUDAIC

În bugetul pe anul 1972 Joint a prevăzut suma de un milion dolari pentru sprijinirea învăţămîntului religios mozaic. După cum a arătat d. Samuel Haber, vice-preşedintele executiv al Joint-ului, 145 de *ieşivot* (şcoli superioare religioase) din Israel, cu un număr de 20 000 de studenţi, primesc lunar o subvenţie care acoperă 10—15 la sută din bugetul lor. Alte 30 de *ieşivot* primesc subsidii bianuale. Costul asistenţei medicale şi sociale în ieşivot sînt de asemenea acoperite din fondurile Joint-ului.

Jointul sprijină de asemenea programele de învăţămînt religios şi în alte ţări unde există o unităţi evreieşti. Circa 800 de rabini au primit în cursul anului 1971 burse de studii. Alţi 214 cercetători în domeniul religiei, istoriei şi culturii iudaice au primit burse de studii şi subvenţii pentru publicarea lucrărilor; de asemenea cadrele tinere de profesori au fost ajutaţi să se perfecţioneze prin acordarea de burse şi de

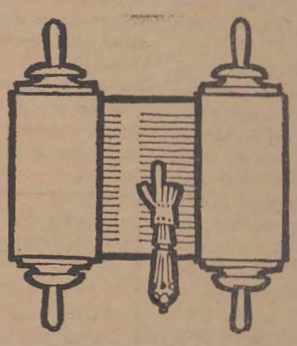

alocaţii suplimentare. În total 29 000 de studenţi, cercetători, precum şi membrii familiilor lor s-au bucurat în cursul anului trecut de sprijinul Joint-ului.

Jointul acordă o atenţie specială sprijinirii învăţămîntului religios mozaic din Franţa, deoarece comunitatea evreiască de acolo a crescut în ultimii ani, mai ales prin venirea evreilor din nordul Africii.

COMUNITATEA DIN MALTA

Obştea evreiască din Malta este alcătuită din 40 familii, cele mai multe originare din Anglia. În Malta există o mică sinagogă.

EPISCOP DEMIS PENTRU COLABORARE CU NAZIŞTII

Papa Paul al VI-lea a înlocuit pe episcopul de Munich, Heinrich Defregger. Acesta fusese suspendat din funcţie la sfîrşitul anului 1970, după ce revista „Der Stern" a relevat răspunderea ce apasă asupra sa în legătură cu exterminarea unor cetăţeni italieni, în cursul celui de al doilea război mondial. Revelaţiile cuprinse în articolul apărut în „Der Stern" au provocat o vie indignare în rîndurile opiniei publice din R. F. a Germaniei şi Italia. Ca urmare, papa a dispus suspendarea lui Defregger. Ulterior, o comisie de anchetă a confirmat că episcopul — căpitan în armata germană în timpul războiului — a ordonat împuşcarea unor partizani.

CĂRŢI NOI

În editura Hoffmann und Campe Verlag din Hamburg a apărut cartea lui Georg Zivier „Germania şi evreii ei. O carte împotriva prejudecăţilor".

În editura Scribner's Sons din New York a apărut lucrarea lui Ellis Rivkin „O prezentare a istoriei evreilor, o interpretare cu totul nouă".

„Evreii din Yemen" este titlul cărţii lui Kapeliuk Menahem, tradusă în spaniolă de Beraja Barsky de Maizlis şi publicată recent în editura Biblioteca Popular Judia, din Buenos Aires.

La Paris a apărut în editura Casterman cartea lui Ives Ternon şi Socrate Helman „Masacrul alienaţilor. De la teoreticienii nazişti la practicieni", o expunere a rezultatului studiilor făcute de autori asupra experienţelor criminale ale medicilor nazişti.

AU CONSTRUIT CAMERELE DE GAZARE DE LA AUSCHWITZ

La Viena se judecă procesul a doi arhitecţi austrieci, Walter Dejaco şi Fritz Ertl, care în perioada organizării lagărului de exterminare de la Auschwitz au construit acolo patru camere de gazare. Ei au fost acuzaţi de complicitate la omor în masă. Acuzaţii au recunoscut că au construit camerele de gazare dar pretind că nu au făcut decît să execute ordinul primit de la forurile superioare. Ambii au fost comandanţi ai unor unităţi SS-iste.

LEGE PRIVIND RAPORTURILE RASIALE

Pînă de curînd, Noua Zeelandă a considerat că nu e necesar să se ocupe de problema discriminărilor rasiale. De la 1 ianuarie 1972, însă, a intrat în vigoare o lege privind relaţiile rasiale, avînd drept scop să promoveze egalitatea rasială între cetăţeni.

CÎNTECE SEFARDE PE DISC

Ultimul disc imprimat de cîntăreaţa spaniolă Victoria de Los Angeles cuprinde şi cîteva vechi cîntece tradiţionale sefarde. Textul cîntecelor, acompaniate de ghitară, sînt în limba ladino.

DURATA SĂRBĂTORILOR

În unele cercuri evreieşti din Apus s-au purtat în ultima vreme discuţii în jurul duratei unora dintre sărbătorile religioase mozaice. Mai este nevoie oare în prezent ca evreii din ţările răspîndirii să sărbătorească Roş Haşana nu una ci două zile, ca şi Şavuot? Iar Pesah nu ar trebui să fie prăznuit 7 zile şi nu 8? După cum se ştie, ziua în plus a fost adăugată după dărîmarea templu-

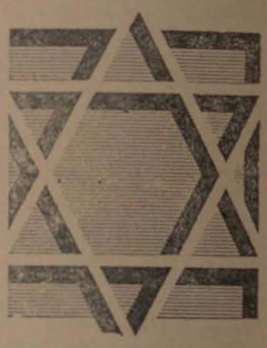

lui, cînd evreii s-au răspîndit în lume. Pe atunci, calendarul nu fusese încă fixat, sărbătorile fiind stabilite de către învăţaţii din Ierusalim şi comunicate apoi tuturor aşezărilor evreieşti. Cum în acea vre e mijloacele de comunicaţie erau rare şi dificile, exista riscul ca o comunitate sau alta să nu ia la cunoştinţă cu exactitate data sărbătorii. De aceea, ca măsură de prevedere, s-a introdus ziua în plus.

Mai este nevoie ca această măsură să continue a fi în vigoare? Rabinii ortodoxi, ca şi covîrşitoarea majoritate a cercurilor religioase mozaice au stat şi stau pe poziţia menţinerii tradiţiei, aşa cum ea s-a cristalizat în decursul veacurilor. Cu alte cuvinte, sărbătorile să fie mai departe ţinute ca de înaintaşi. Opinie separată au făcut unii rabini reformaţi, care înclinau cu va spre suprimarea zilei de sărbătoare adăugate. În faţa contraargumentelor consistente ce au fost invocate în cursul dezbaterii, şi aceştia din urmă par a fi renunţat a pretinde amendarea calendarului nostru religios.

Rabinul Dow Marmur din Anglia a făcut un apel insistent la coreligionarii săi, membri ai sinagogii reformate, ca şi ei să sărbătorească Roş Haşana timp de două zile, ca majoritatea evrilor din lume.

30 יאָר פון דער „שטרומא" טראגעדיע

— אזכרה אין דער בוקארעשטער כאָר־שול —

אלע יאָר, אין דעם טאָג פון ז' ארר, וואָס איז לויט דער טראדיציע, דער נעבויורן־טאָג און דער יאָרצייט פון משה רבנו, איז די בוקא־רעשטער יידישע קהילה מזכיר די רבנים, חזנים, מלמדים, נביאים, וואָס זענען נעווען משרתי קודש פון דער בו־קארעשטער קהילה און איר נעדענק נעטריי. אין דעם טאָג ווערן אויך דערמאָנט די 769 מיטגלידער פון דער קהילה, וואָס זענען, אין יאָר 1942, אומגעקומען אין טראנישע באדינונגען אויף דער שיף „שטרומא".

דאָס יאָר האָט די אזכרה נעהאַט א באזונדערן כאראַק־טער ווייל עס זענען געווען 30 יאָר זינט עס איז פאָר־געקומען די שרעקלעכע טרא־געדיע.

אין דער אזכרה, וואָס איז פאָרגעקומען דעם 21־טן פע־בראוואר אין אָוונט, אין דער בוקארעשטער כאָר־שול, האָבן זיך באטייליקט די מנהיגים פון דער פעדעראציע און פון דער בוקארעשטער קהילה, א גרויסע צאָל מתפללים. עס האָבן זיך אין דער אזכרה באטייליקט אויך די מנהיגים און כלי־קודש פון לאנד, וואָס האָבן זיך געפונען אין בו־קארעשט אף דער לאנד־קאָנ־פערענץ פון די יידישע קהי־לות פון רומעניע.

נאָכן אָפּריכטן די תפילות רורך די חזנים כארניק און זשוקאָווסקי, אין דער בא־גלייטונג פון כאָר, האָט דער רב הכולל, רר. דוד משה רוזן, נעהאלטן אן איינדרוקס־פולע דרשה אין וועלעכער ער האָט דערמאָנט די ליידן פון דער יידישער באפעלקע־רונג אין די פינצטערע יאָרן פון פאשיזם.

„שטרומא" שטעלט מיט זיך פאָר אן עפּיזאָד פון דער גרויסער טראגעדיע, א קאפיטל אין דער נעשיכטע פון יידישן מארטירערטום. די 769 ברידער און שוועס־טער וואָס זענען פארשלונ־גען געוואָרן פון די כוואליעס פונעם שוארצן ים, נאָר דעם ווי זיי האָבן וואָכן דורכגאנאנד געלימן ווי אין נהינום — האָט געזאָגט דער רב הכולל — זענען א דערשיטערנדיקער באשולדיגונגס־אקט קעגן די וואָס זענען געשטאנען מיט פארלייגטע הענטן בשעת די גאצים זענען באגאנגען זייערע פארברע־כנס. אן אנדערער האָכ־הוט וואָלט באראדפט אָנ־שרייבן אן אנדערע דראַ־מע, אין וועלעכער ער זאָל דערמאסקירן אנדערע „שטעל־פארטרעטער" פון דער מע־ריב־וועלט, וועלעכע האָבן נע־קאָנט טון און האָבן נישט געטון כדי אָפּצוראטעווען די אומגליקלעכע פון דער שיף „שטרומא", אזוי־ווי זיי האָבן גאָרנישט געטון אין אזויפיל און אזויפיל אנדערע פאלן ווען די גא־ציס האָבן אומבגעבראכט יידן".

די איינדרוקספולע אזכרה האָט זיך פארענדיקט מיט א קריש כללי, וואָס דער רב הכולל האָט געזאָגט צוזאמען מיט אלע אָנוועזנדע, לזכר די 769 ברידער און שוועס־טער אונדזערע.

א דאנק דער זאָרג פון די יידישע קהילות אין אין דעם יאָר וואָס זענען פארשלונ־גען געוואָרן פון די כוואליעס פון די שוארצע ים, נאָר דעם ווי זיי האָבן וואָכן דורכגאנאנד געלימן אין נהינום — האָט געזאָגט דער רב הכולל — זענען א דערשיטערנדיקער אומגעגעבן־אקט פון דער יידישער קהילה אין בו־קארעשט אף דער לאנד־קאָנ־פערענץ פון די יידישע קהי־לות פון רומעניע.

נאָכן אָפּריכטן די תפילות רורך די חזנים כארניק און זשוקאָווסקי, אין דער בא־גלייטונג פון כאָר, האָט דער רב הכולל, רר. דוד משה רוזן, נעהאלטן אן איינדרוקס־פולע דרשה אין וועלעכער ער האָט דערמאָנט די ליידן פון דער יידישער באפעלקע־רונג אין די פינצטערע יאָרן פון פאשיזם.

„שטרומא" שטעלט מיט זיך פאָר אן עפּיזאָד פון דער גרויסער טראגעדיע, א קאפיטל אין דער נעשיכטע פון יידישן מארטירערטום. די 769 ברידער און שוועס־טער וואָס זענען פארשלונ־גען געוואָרן פון די כוואליעס פונעם שוארצן ים, נאָר דעם ווי זיי האָבן וואָכן דורכגאנאנד געלימן אין נהינום — האָט געזאָגט דער רב הכולל — זענען א דערשיטערנדיקער באשולדיגונגס־אקט קעגן די וואָס זענען געשטאנען מיט פארלייגטע הענטן בשעת די גאצים זענע־באגאנגען זייערע פארברע־כנס. אן אנדערער האָכ־הוט וואָלט באראדפט אָנ־שרייבן אן אנדערע דראַ־מע, אין וועלעכער ער זאָל דערמאסקירן אנדערע „שטעל־פארטרעטער" פון דער מע־ריב־וועלט, וועלעכע האָבן גע־קאָנט טון און האָבן נישט געטון כדי אָפּצוראטעווען די אומגליקלעכע פון דער שיף „שטרומא", אזוי־ווי זיי האָבן גאָרנישט געטון אין אזויפיל און אזויפיל אנדערע פאלן ווען די גא־ציס האָבן אומבגעבראכט יידן".

די איינדרוקספולע אזכרה האָט זיך פארענדיקט מיט א קריש כללי, וואָס דער רב הכולל האָט געזאָגט צוזאמען מיט אלע אָנוועזנדע, לזכר די 769 ברידער און שוועס־טער אונדזערע.

א דאנק דער זאָרג פון די יידישע קהילות אין אין דעם יאָר וואָס זענען פארשלונ־גען געוואָרן פון די כוואליעס פון די שוארצע ים, נאָר דעם ווי זיי האָבן וואָכן דורכגאנאנד געלימן אין נהינום — האָט געזאָגט דער רב הכולל — זענען א דערשיטערנדיקער באשולדיגונגס־אקט קעגן די וואָס זענען געשטאנען מיט פארלייגטע הענטן בשעת די גאצים זענע־באגאנגען זייערע פארברע־כנס. אן אנדערער האָכ־הוט וואָלט באראדפט אָנ־שרייבן אן אנדערע דראַ־מע, אין וועלעכער ער זאָל דערמאסקירן אנדערע „שטעל־פארטרעטער" פון דער מע־ריב־וועלט, וועלעכע האָבן גע־קאָנט טון און האָבן נישט געטון כדי אָפּצוראטעווען די אומגליקלעכע פון דער שיף „שטרומא", אזוי־ווי זיי האָבן גאָרנישט געטון אין אזויפיל און אזויפיל אנדערע פאלן ווען די גא־ציס האָבן אומבגעבראכט יידן".

נאום של רב הכולל

(המשך מעמוד 12)

את נתיב היסטורים האין־סופי של עמנו. בתיל־דותיו נראה לי שניתן לומר דבר דומה על הזיקה שבין עם הספר ולשון הקודש. אף כאן מסתכם הוושבון לאו דוקא לזכותם של ישראל, שהרי לשון הקודש היתה זו שה־גנה עלינו, שהציליה־נו מן ההתבוללות, שחישלה את מהותנו הרוחנית, שהצמיחה כוחות לגע־גועינו. לה, ללשון התנ"ך אנו חייבים את קיומנו.

שמה שלה ושמנו מקורם באותה משמעות אחת ונפלה שלא נפגזה במשך אלפי שנות קיומנו. במקורה, משמעה של הנזלה, עבר', לשון עבר', הוא, צד' והוא הוא גם מקור ממלה, עברי'. ראשון שנשא שם זה, אברהם העברי, נקרא כך, כפי שמספרים חיזל נפי שאמר: אפילו כל העולם כולו, בעבר אחד', ואני ואמונתי המיוחדת, ואל, וזהותי ולשוני ותורתי, בעבר שני' אינו זו ממקומי, אבא נאמן אנא לעצמי למרות הכל. אף אנו כך, לו גם חיינו אלפי שנים בקרב תרבויות רבות, לו גם יצקנו לשונות אחרות עם חלב־אמנו, גם אם עוצבה דמות דיוקנו הרוחנית בשפות לא־לנו לא חדלנו אפילו לשעה קלה להיות נאמנים ללשון שבה המשכנו ללמוד תורה ושבה שפכנו שיח לפני הבורא בהתעטף עלינו רוחנו.

הנה כי על כן גם באנו הנה מארבע כנפות הארץ, מכל פינות העולם, אל הארץ שהיא ארץ מולדתה של לשון זו, כדי לתת ביטוי לאהבתנו לה וכדי לשלב את כוחותינו לשרתה.

הנה כי על כן מי המדבר אליכם, בשם בתי הכנסיות שלנו ברומני־ה אשר תפילו־תינו נוקעות ועולות מתוכם יומם ולילה, בשם תיזוקות של בית רבן והנוער המשכיל שבמוסדות ההוראה שלנו השוקדים על ליחוד המקראות הקדושים הם יודעים שבלשון זו נשמעה לראשונה בתרבות העולם קריאה למאבק נגד העריצות, נגד הדיכוי, נגד הני־צול והעול. בלשון הנביאים נוסחו לראשונה הקריאות הנעלות למאבק למען השלום והצדק בין אנשים ואומות. הם יודעים שלשון זו היתה שבט אפם של נביאים להוקם בו ברע ובכיעור, ובשנאה, ו־כל מי שניסה לעכב אה גלגל ההיסטוריה. הם יודעים שלשון זו אינה לשון תפילה בלבד אלא גם לשונם של ראשוני המהפכנים. וכשאנו מקיימים בבאים אחרינו מצוות „ושננתם לבניך" הרי אנו לא רק בחינת מחוירית אותם אל עמנו ואל תר־בותנו אלא גם בחינת מדריכים אותם קדימה, אל מהוותו הקידמה ואל המאבק לטובן עולם טוב יותר.

אני מדבר אליכם גם בשם כתב עת שלנו, בשם הדפים העבריים המתפרסמים בו, שהם, אם אינני טועה, היחידים היוצאים לאור במזרח אירופה, ואולי באירופה כולה. זה עתה מלאו חמש עשרה שנה מאז התחלנו, ואנו ממשיכים, לקיים באמצעות פרסום זה עבודת־קודש ממש, אחת לשבועיים. באלפי בתים יהודיים בחבלי המולדינה שותים בצמא את הטורים של „בריתא עבריתא עולמיתא" המו־פיעים דרך קבע בדפי כתב העת שלנו רבים מספור הם אלה אשר — בהעדר מורים — נפגשים לראשונה בטורים אלה עם אותיות עבריות ועם לשון הקודש.

נכון, הדפים העבריים של כתב העת שלנו נתולדו לאחרונה ממשתתפים אבל למרות זאת הופעתם לא נפסקה. מפני שכבר המשורר „רק עם אחרון היהודי אחרית תקוותינו". אנו ממשיכים אפוא להדליק בל־בותיהם של ישראל את שלהבת האמונה, ובמוחות את אש המדע. בשם הפרוסת הקדושה הזה — ואינני נושא בזה את שם הקדושה לשוא, כי קדושה הוא במאמץ שאנו משקיעים בו קרוש בפרותיו — אנו מודים לכם על העזרה שהושטתם לנו.

בימים הללו אנו קוראים בתורה בפרשות הראשונות של ספר שמות על מאבקם המר של אבותינו לקראת הגאולה משעבוד מצרים. בזכות מה — שואלים חז"ל — זכו ישראל שנגאלו? והם עונים: על שום שלא שינו את שמם ולא שינו את לשונם. אנו נמצאים בעת פה, בירושלים עיר הקודש, והננו מחידים על עצמנו שאנחנו קשורים ב"בריתא עבריתא עולמיתא" בתוקף שאיכתנו לשאת בלבנו הלאה את האותיות הקדושות על לשון הפלאים הזאת.

יהי רצון שתשורה שכינה במעשה ידינם.

דאס לשון פון דער אלטער תורה

(המשך פון זייט 11)

אָט פארוואָס איך דריק צו אייך אין נאָ־מען פון אונדזערע שולן פון רומעניע אין וועל כע ס'האָט נישט אויפגעהערט צו קלינ־גען, מאָג און נאכט, לשון־קודש, אין נאָמען פון די תלמידים פון די תלמוד־תורה'ס וואָס לערנען מיט פליס די פסוקים וואָס זענען נעשריבן אין דעם וווּנדערלעכן לשון פון דער תורה. זיי ווייסן אן אין דער שפּראַך זענען אויסגעדריקט נעוואָרן די עישטע רופן צום קאמף קעגן מיראני, און אונטערדר־קונג, קעגן עקספּלואטאציע, קעגן אומרעכט. אין דער שפּראַך פון די נביאים זענען פּראָקלאמירט געוואָרן צום ערשטן מאָל די נאָבעלע אויפרופן צום קאמף פאר שלום און גערעכטיקייט צווישן מענשען און פעלקער. זיי ווייסן אז די שפּראַך אין געווען די פיי־ערדיקע ביישפּיל פון אונדזערע אומשטערבלעכע נביאים, די שפּראַך מיט וועלעכער זיי האָבן געשריבן אלץ וואָס ס'איז מיאום און אָפּגע־שטאנען, אלץ וואָס האלט אָפּ דעם פאראויס־נאנג פון דער געשיכטע. דערפאר ווייסן זיי אז די שפּראַך איז נישט נאָר די שפּראַך פון תפילות, נאָר אויך די שפּראַך פון אונ־דזערע נרויסע הומאנעסטישע אידעען. פאר־ווירקלעכנריק די הערפעט ושונחה לבניך, ואלפת זי לערנען דיינע זין, דערציען מיר זיי נישט נאָר מיט דער געשיכטע און קולטור פון אונדזער עבר, נאָר אויך מיט דער פון הוה, צו נישן אלץ פאראויס, שטענדיק פאראויס אף די וועגן פון פאָרגרעס און פאמת פארן זיג פון נייעס אין דער וועלט.

איך רייד צו אייך גלייכצייטיק אין נאָמען פון אונדזער „צייטשריפט", אין נאָמען פון אידע העברעישע זייטן, אויך איך האָב קיין מעות נישט, די איינציקע וואָס דערשיינען אין מזרח־אייראָפּע און אפשר פאקע אף דעם נאנצן אלטן קאָנטינענט. מיר האָבן דאָ נישט לאנג געפייערט 15 יאָר זינט מיר ריכטן אָפּ אלע צוויי וואָכן, אן עבודה כיי דער דאָזיקער צייטשריפט. אין מוזיגמער און מוזיגמער יידישע היימען ווערן מיט דורשט געלעזנען די מעקסטן פון „בריתא עבריתא עול־מיתא" וואָס דערשיינען פּערמאנענט אין אונ־דזער צייטשריפט. אומצאָליק זענען די וואָס —דורך מאנגל אין העברעיש לעדער—לעזנען זיי פון אָט די מעקסטן די עישטע אותיות און די עישטע ווערטער.

אמת. די העברעישע זייטן זענען לעצטנס פאראייעכט געוואָרן אין מיטארבעטער אָבער זיי האָבן נישט אויפגעהערט צו דערשיינען ווייל, רק עס אחרון היהודי, גם אחרית תקוותנו נאָר מיטן לעצטן ייד קאָנען זיין אויך אונדזערע לעצטע האָפענונגען. מיר זענען פאָר אזוי־ארום דאָס פלאנצן אטומ אין די הערצער און וויסן אין די מוחות. אין נאָמען פון דער הייליקער צייטשריפט— און מיר מיסטריוקן נישט מיט דעם וואָרט־הייליקע, ווייל, הייליק איז זי דורך איר מי און הייליק דורך איר פרוכט — דאנקען מיר אייך פאר דער ישמיצע וואָס איר גיט אונדז.

מיר לייגען די טעג אין ספר שמות די פרשות פון דעם ביימערן קאמף פאר צע־שטעמערן די קיימן פון דער ערשטער שקלא־פעריי. פארוואָס, פרעגען אונדזערע חז"ל, אין נעלוגנען די שקלאפן זיך צו באפרייען? און דער ענטפער איז: שלא שינו את שמם ולא שינו את לשונם, ווייל זיי האָבן נישט נעביטן אונדזערע נעמען און נישט נעביטן אונדזער זייער שפּראַך.

מיר נעפונען זיך דאָ, אין ירושלים, דער עיר הקדושה, מיר, די וואָס האָבן נעפאָלגט אָט די לערע און מיר באהויפטן ווידער אז מיר זענען נעבונדן צווישן זיך דורך „ברית עבריתא עולמיתא" דורך דעם בונד פון לשון־קודש. דורך אונדזער ווילן און אידעאלן ווייטער צו פירן אין דער וועלט דעם ווונ־דערלעכן אלף בית.

יהי רצון שתשורה שכינה במעשה ידינם.

נעבענטשט זאָל זיין אייער ארבעט!

זמצער פאר יידיש און עברית
משה בערקאָוויטש

די יערלעכע לאנד־קאָנפערענץ פון די יידישע קהילות פון רומעניע

(המשך פון זייט 11)

דער באריכט אנטהאלטן פאקטן און ציפערן וואָס שפיגלען אָפּ אה א בולטן אופן די דערגרייכונגען פון די יידישע קהילות אין זייער פערמאנענטער אנשטרענגונג צו האלטן אין נומן צושטאנד די בתי־תפילה, די בית־עלמינס, צו זיכערן, מיט דער הילף פון די אומאָרגיזעטן, די כשרה שפייז, איבערצוגיבן די אמונה אין תורת משה דעם יונגן דור דורך די תלמוד־תורה'ס, צו באזאָרגן מיט הילף די קראנקע אין אלמע, די אלמנות און יתומים, צו פאר־רעסאָראנען, די מושבי־זקנים, צו שאפן די מיטל באדינונגען פאר פייערן כדין וכדת אלע אונדזערע יידישע ימים־טובים און די וויכטיקסטע מאָמענטן אין יידישן משפחה־לעבן: ברית־מילה, בר־מצוה, התונות.

דער באריכט איז אויסגעהערט געוואָרן מיט אינטערעס פון די רעלעגירטע און ער האָט זיי פארשאפט אן אלגעמיין בילד איבער די פארשידענע אספעקטן פון דער מעטעריע פון דער פערעראציע, באמאָנדערס די ווילקיס־סטע פראָבלעמען אין דעם לעבן פון די יידישע קהילות.

די באגריסונג פון קולטוס־דעפארטאמענט

די קאָנפערענץ איז באגריסט געוואָרן פון הער סאָרין יוליאן, יורידישער שעף־ראט־נע־בער אין קולטוס־דעפארטאמענט, אין נאָמען פון דעם צענטראַלן מלוכה־אָרגאן אין פון זיין פרעזידענט, הער פראָפעסאָר דומיטרו דאָגארו.

אין א קורצער רעדע, האָט דער רב מאריי־לום פון בוקארעשט באגריסט די רעלעגאטן און נעווינטשן־רערפאָלג דער קאָנפערענץ. הרב מאריילום האָט אין דערהויבענע ווערטער נערעדט וועגן דער פערזענלעכקייט און אומ־דערמידלעכער ארבעט פון רב הכולל, הר. דוד משה רוזן. ברענגענדיק מערערע מאמרי חז"ל, האָט דער רעדנער אונטערנעשטראָכן אז די יידן פון רומעניע האָבן אין דער פערזאָן פון רב הכולל א מנהיג־רוחני מיט אן אויסערגעוויינלעכן פרעסטיזש, מיט א גרינטלעכער רבנישער קולטור, מיט נייוס פארשטענדעניש און נעפיל פאר דעם יידישן ישוב פון רומעניע.

אין זיין וואָרט האָט דער ראבינער הר. ערנסט נוימאן פון טימישאָארא נעבענטשט דעם מאָן אין וועלכן די שליחי ציבור באמונה זענען זיך צונויפגעקומען. ער האָט געלויבט דעם רב הכולל און די אנדערע מנהיגים פון דער פערעראציע.

די קאָנפערענץ איז נאָך באגריסט געוואָרן פון די הערן דניאל סענאל, פרעזידענט פון דער בוקארעשטער קהילה, מארטין באלוש, סעקציע־פרעזידענט אין דער פערעראציע, וויצעפרעזידענט פון דער בוקארעשטער קהילה, מיקו הערשקאָוויטש, פרעזידענט פון דער הילף־סעקציע פון דער פערעראציע, דר. סימאָן קאופמאן, פרעזידענט פון דער יאסער יידישער קהילה, דר. ניקאָלאע קער־מעש, פרעזידענט פון דער יידישער קהילה פון קלוזש.

יאָ, ס'איז מעגליך!

אָנהויבנדיק די רעדאבאן, האָט דער רב הכולל געמאכט אן ארומגעמענדיקן אנאליז פון איצ־טיקן עטאפ אין דער נעשיכטע פון די יידישע קהילות פון רומעניע, אָנוויזנדיק אירע הויפּט־שטרעבונגען, אירע וויכטיקסטע צילן אין דעם אופן וויאזוי זיי קאָנען דערגרייכט ווערן.

אויסגייענדיק פון א מיפער פארשטענדע־ניש פון דעם נעשיכטלעכן זין, האָט דער רעדנער, אויסגעדריקט, אף א באזונדערן אופן, די מיינונג אז ס'איז אין אונדז געווענדט די מענליכקייט ווייטער צו פירן די טראדי־ציע פון די יידישע קהילות אין דעם לאנד, צו לעבן אלס פרומע יידן און גלייכצייטיק אלס געטרייע בירגער פון אונדזער היימלאנד, צו באהויפטן אונדזער אינדיווידואליטעט צוזאמען מיטן רומענישן פאָלק און מיט די אנדערע נאציאָנאליטעטן וואָס וווינען אין דעם לאנד.

אין די יאָרן נאָכן צווייטן וועלט־קריג, האָט די יידישע באפעלקערונג פון רומעניע מיטגעמאכט אנטשיידנדיקע מאָמענטן אין זיין נעשיכטע. די מאָמענטן האָבן געלאָזט זייער חותם אף די יידישע קהילות. מיט וויפל עס זענען שימערער געוואָרן די רייען, מיט אזוי־פיל מער האָט זיך געשטעלט די פראגע פון אויפהאלטן די יידישע קהילות. אף דער פראגע צי קאָן אין א סאָציאליסטישער מדינה עקזיסטירן און זיך אנטוויקלען מיט א באַ־שטימטער איינגאנג א יידישע קהילה, ניט רומעניע, אין משך פון 20 יאָר, אן אפירמאטיוון ענטפער: יאָ. די רומעניש־דענירונג, וואָס פירט א פאָליטיק פון טיפן חומאניזם, האָט פארשטאנען און העסעק־טירט די יידישע ספעציפישע בארערפעניש־אף אזא מין אופן אז זי האָט באשטעטיקט אן אמת פון גאָר באזונדערער באדייטונג פאר אונז: די מעגליכקייט פון אויפהלטן א יידיש רעליגיעז לעבן אין סאמע סאָציא־ליסטישן פראָגרעס פון לאנד.

די אָפּהאנדלונג פון אונדזער מנהיג־רוחני האָט באריכט א נאנצע ריי אספעקטן און גרינטלעך אנאליזירט יעדע אינספיטוציע פון די קהילות. אפן סמך פון די פאקטן און ציפערן האָט דער רב הכולל אונטערגעשטראָכן די וויכטיקייט פון די רעספעקטיווע אינסטי־טוציעס, באמאָנס די אָנשטרענגונג זיי אויפ־צוהאלטן און אָנגעווינען אף די בלוזין און וויאזוי טעו קאָן זיי אויסטיידן.

דאָס וואָרט פון די דעלעגאטן

אף דער טריבונע פון דער קאָנפערענץ זענען לויט דער ריי דערשינען די אָנשייער־פון די יידישע קהילות פון לאנד. אין לויף פון די דעבאטן, האָבן גענומען דאָס וואָרט: דער שוחט ישראל מאָסקאָוויטש פון באטאָ־שאָן, מארטין פאָפער, ביכהאלטער פון דער יידישער קהילה פון טימישאָארא, הרב פּחס וואסערמאן פון דאָראָהוי, אינזשינער מא־מיאס האוספאמער, פרעזידענט פון דער יידישער קהילה פון באקעו, דר. סימאָן קאופמאן, פרעזידענט פון דער יאסער יידישער קהילה, דער שוחט שמואל ארכער פון קלוזש, עליאס ראָרליך, סעקרעטאר פון דער ראָראָ־הויער קהילה, דר. אנדרעי פריד, פון בע־קלעאן, חיים לייבאָוויטש, פרעזידענט פון דער בראילער קהילה, לעאָן כאימאָוויטש, פרעזידענט פון דער קהילה פון פיאטרא־נעאמין, מיקו הערשקאָוויטש, פרעזידענט פון דער הילף־סעקציע פון דער פעדעראציע, קארל מארקאָוויטש, פרעזידענט פון דער בוקארעשטער שול „אונירעא ספענטע", מילא שוארץ, ראט־נעבער פון דער פאלטיטשענער קהילה, עמיל פילופ, קהילה־פרעזידענט פון דעזש, זאָלטאן יאקאָבאָוויץ, פרעזידענט פון דער אָראדער קהילה, בער משה, סעקרעטאר פון דער ביסטריצער קהילה, מארקו מאלער, סעקרעטאר פון דער טופשעאווער קהילה, יאנקו זימעל, פרעזידענט פון דער קראיאָ־ווער קהילה, איסאק שאפער, סעקרעטאר פון דער ראדעוויצער קהילה, וויקטאָר רוסו, הויפּט־רעראקטאָר פון דער „צייטשריפט פון רומענישן רעליגיעזן יידנטום", אברהם מאר־קוס, פרעזידענט פון דער הארלוויער קהילה, ישאו פרייבערג, סעקרעטאר פון דער קאָנ־סטאנצער קהילה, דער שוחט חנא בופנארו פון פאָקשאן, וו. דאָמ, פון קראיו, פראנץ אוערבאך, דירעקטאָר פון בוקארעשטער יידישן מלוכה־טעאטער, שולי שווארץ, פרע־זידענט פון דער קהילה פון פאָקשאן, אפרים פוקס, פרעזידענט פון דער סיגעטער קהילה, ברונאָ ברוך, פרעזידענט פון דער טימי־שאָארער קהילה, דר. ארטור מייערזאָן, פא־ראנטווארשלעבער פאר דער סעקציע פון מעדיצינישער הילף פון דער פערעראציע, מיכאל הירש, סעקרעטאר פון דער קהילה פון טורדא, אליעזר מעלכיאָר, סעקרעטאר פון דער קהילה פון נערלא, לודאָוויק פאל־קאש, פרעזידענט פון דער סאטמארער קהילה, דר. ניקאָלאָ קערמעש, פרעזידענט פון דער קלוזשער קהילה, אנדרעי פארטאָס, סעקציע־שעף אין דער אראדער קהילה, הרב ערנעסט נוימאן פון טימישאָארא, אייזיק זיסו, פרע־זידענט פון דער אלטער קהילה, סיאָ עטע־ריק, ראט־נעבער אין דער ארטאָדאָקסישער סעקציע פון דער טימישאָארער קהילה, דר. עליאס שטיין, פרעזידענט פון דער „עמפּו־לונגער קהילה.

די רעדנער האָבן באריכטעט וועגן די באַ־דערפענישן פון די בעלי־בתים, וועגן די פראָבלעמען פון זייערע קהילות. א טיף אח־ריות־נעפיל וועגן זייער שליחות האָט זיך ארויסגעפילט פון דעם אופן וויאזוי די מנהיגים פון די קהילות האָבן גערעדט וועגן זייער ארבעט, און דעם אופן פון באַראכטן די פראָבלעמען און אויך פון די נעטאכטע פאָרשלאָגן. די אלטע שטאָט יאס, איז, נאָך בוקארעשט, די צווייט גרעסטע יידישע קהילה פון רומעניע. אין זיין וואָרט, האָט דער נע־ניטער קהילה־פרעזידענט, דר. סימאָן קאופ־מאן, פאַרנעשטעלט אספעקטן פון יידישן לעבן אין יאס. ער האָט אָנגעוויזן אז אין יאס ווערט יעדן טאָג נעראוונט אין זעקס שולן אין מתפללים פון אנדערע זעקס שולן קומען אויך דאָ דאוונען אין די וואָכן־טעג, שבת און ימים טובים. צענטליקער קינדער און יונגטלעכע באקענען זיך מיט די מראדיציאָנעלע לערעס אין דער אָרטיקער תלמוד־תורה און הונדערטער יידן באקענען זיך מיט אונדזערע אלטע אוצרות רורך דעם באנד פון רב הכולל „אין ליכט פון דער תורה" און דורך דער „צייטשריפט פון רו־מענישן רעליגיעזן יידנטום". א ברייטע הילף־טעטיקייט, א באזונדערע זאָרג פאר די קהילה־אינסטיטוציעס, א פערמאנענטער קאָנטאקט מיט די בעלי־בתים, באראקטערי־זירן די אָנפירונג פון דער יאסער קהילה.

ענלעכע שטרוכן באראקטעריזירן אויך די יידישע קהילה פון טימישאָארא, ווו עס זענען אויך פאראן א גרויסע צאָל יידן. פון דעם וואָרט פון ראבינער הר. ערנסט נוימאן, פרעזידענט ברונאָ ברוך, ראט־נעבער סיאָ עמעריק און בוכהאלטער מארטין פּאָפער האָט זיך באקומען א בילד וועגן דער רייכער טעטיקייט פון דער טימישאָארער קהילה. אין דריי שולן ווערט דאָ נעראוונט טעגלעך, יונגס־לעכע קומען אין דער תלמוד־תורה. די יידישע יסוד־טובים ווערן געפייערט כדין וכדת. אין כשר'ן רעסטאָראן עסן טעגלעך כמעט 200 מענטשן, די אנדערע קהילה־אינ־סטיטוציעס ארבעטן גאָרמאל.

עס האָבן גענומען דאָס וואָרט נישט נאָר פאָרשטייער פון גרויסע קהילות. למשל, פילופ עמיל, פון דער קליינער קהילה פון דעזש. דאָ האָבן אמאָל געלעבט 5000 יידן. איצט לעבן דאָ 59 משפחות. דאָס רוב פון די דעזשער יידן זענען געפאלן א קרבן דעם פאשיזם פון האָרטי. פונדעסטוועגן פירט זיך דאָ א יידיש לעבן, אין דער גרויסער שול ווערט טעגלעך נעראוונט, די יידן ווערן יעדע וואָך באזאָרגט מיט כשר פלייש, ס'איז פאראן א מקוה, דער בית־עלמין ווערט אָפּגע־היט ווי עס נעהער צו זיין. דער פרעזידענט באנייסטטע די קהילה און ער איז אליין בעל־קורא, מלמד, שמש און שרייבט די יידישע נעמען און טעג פון חודש פאר די מצבה־שלעגער. דער רב הכולל האָט מיט רעכט נענעבן אלס ביישפּיל דעם איבערנעגנעבענעם כלל־טוער פון דער דעזשער קהילה.

מיט נעטאָסטענע טריט, דערנענטערט זיך צום רעדנער־פּולט א מאן וואָס האָט שוין נעלעזט הינטער זיך די יונגס־יאָרן. ער איז אָבער יונג אין נייסט און רעדט זייער זאַכ־לער. דאָס איז דאָקטאָר אנדרעי פריד פון בעקלעאן. ער האָט נישט רעפּרעזענטירט אף דער קאָנפערענץ א קהילה. אין בעקלעאן לעבן היינט צוויי ייִדיש משפחות. יידישקייט ווערט דאָ אויפגעהאלטן מיט איבערנעגנבענקייט און אפילו מיט מסירת נפש. כדי צו האָבן כשר פלייש אף שבת נייען די צוויי משפחות קיין דעזש יעדע וואָך. בעקלעאן איז א ביישפּיל פאר די פראָבלעמען וואָס שטעלן זיך אין די קליינע יידישע קהילות. אונדזער חוב איז צו שטיצן אָט די קהילות.

א הייליקע מיסיען

אין זיין שלום־וואָרט, האָט דער רב הכולל. הר. דוד משה רוזן אונטערגעשטראָכן אז די קאָנפערענץ האָט באוויזן דעם אינטערעס וואָס מאן, פאַרנעשטעלט אספעקטן פון יידישן רעליגיעזן לעבן אין יאס. ער האָט אָנגעוויזן אז אין יאס ווערט יעדן טאָג נעראוונט אין זעקס שולן אין מתפללים פון אנדערע זעקס שולן קומען אויך דאָ דאוונען אין די וואָכן־טעג, שבת און ימים טובים. צענטליקער קינדער און יונגטלעכע באקענען זיך מיט די מראדיציאָנעלע לערעס אין דער אָרטיקער תלמוד־תורה און הונדערטער יידן באקענען זיך מיט אונדזערע אלטע אוצרות רורך דעם באנד פון רב הכולל „אין ליכט פון דער תורה" און דורך דער „צייטשריפט פון רו־מענישן רעליגיעזן יידנטום". א ברייטע הילף־טעטיקייט, א באזונדערע זאָרג פאר די קהילה־אינסטיטוציעס, א פערמאנענטער קאָנטאקט מיט די בעלי־בתים, באראקטערי־זירן די אָנפירונג פון דער יאסער קהילה.

ענלעכע שטרוכן באראקטעריזירן אויך די יידישע קהילה פון טימישאָארא, ווו עס זענען אויך פאראן א גרויסע צאָל יידן. פון דעם וואָרט פון ראבינער הר. ערנסט נוימאן, פרעזידענט ברונאָ ברוך, ראט־נעבער סיאָ עמעריק און בוכהאלטער מארטין פּאָפער האָט זיך באקומען א בילד וועגן דער רייכער טעטיקייט פון דער טימישאָארער קהילה. אין דריי שולן ווערט דאָ נעראוונט טעגלעך, יונגס־לעכע קומען אין דער תלמוד־תורה. די יידישע יסוד־טובים ווערן געפייערט כדין וכדת. אין כשר'ן רעסטאָראן עסן טעגלעך כמעט 200 מענטשן, די אנדערע קהילה־אינ־סטיטוציעס ארבעטן גאָרמאל.

עס האָבן גענומען דאָס וואָרט נישט נאָר פאָרשטייער פון גרויסע קהילות. למשל, פילופ עמיל, פון דער קליינער קהילה פון דעזש. דאָ האָבן אמאָל געלעבט 5000 יידן. איצט לעבן דאָ 59 משפחות. דאָס רוב פון די דעזשער יידן זענען געפאלן א קרבן דעם פאשיזם פון האָרטי. פונדעסטוועגן פירט זיך דאָ א יידיש לעבן, אין דער גרויסער שול ווערט טעגלעך נעראוונט, די יידן ווערן יעדע וואָך באזאָרגט מיט כשר פלייש, ס'איז פאראן א מקוה, דער בית־עלמין ווערט אָפּגע־היט ווי עס נעהער צו זיין. דער פרעזידענט באנייסטטע די קהילה און ער איז אליין בעל־קורא, מלמד, שמש און שרייבט די יידישע נעמען און טעג פון חודש פאר די מצבה־שלעגער. דער רב הכולל האָט מיט רעכט נענעבן אלס ביישפּיל דעם איבערנעגנבענעם כלל־טוער פון דער דעזשער קהילה.

מיט נעטאָסטענע טריט, דערנענטערט זיך צום רעדנער־פּולט א מאן וואָס האָט שוין נעלעזט הינטער זיך די יונגס־יאָרן. ער איז אָבער יונג אין נייסט און רעדט זייער זאַכ־לער. דאָס איז דאָקטאָר אנדרעי פריד פון בעקלעאן. ער האָט נישט רעפּרעזענטירט אף דער קאָנפערענץ א קהילה. אין בעקלעאן לעבן היינט צוויי ייִדיש משפחות. יידישקייט ווערט דאָ אויפגעהאלטן מיט איבערנעגנבענקייט און אפילו מיט מסירת נפש. כדי צו האָבן כשר פלייש אף שבת נייען די צוויי משפחות קיין דעזש יעדע וואָך. בעקלעאן איז א ביישפּיל פאר די פראָבלעמען וואָס שטעלן זיך אין די קליינע יידישע קהילות. אונדזער חוב איז צו שטיצן אָט די קהילות.

א הייליקע מיסיען

אין זיין שלום־וואָרט, האָט דער רב הכולל. הר. דוד משה רוזן אונטערגעשטראָכן אז די קאָנפערענץ האָט באוויזן דעם אינטערעס וואָס ס'איז פאראנען פאר די פראגן פון יידישן לעבן פון רומעניע. אָפּשאנענדיק אז די קאָנפערענץ האָט אין אלגעמיין דערגרייכט איר ציל דורך באהאנדלען און לייזן פיל פראגן האָט דער רעדנער נעזאָגט: ווען איר קומט זיך צונויף נאָר כדי זיך צו קענען איינע די אנדערע, כדי צו זיין אינאיינעם און זען אז די יידישע קהילות פארשווינדן נישט, אז ס'איז נאָך פאראן אזויפיל עקשנות אין אויפהאלטן און ממשיך זיין יידישקייט, וואָלט אויך געווען באדערפיקט דאָ דאָזיקע קאָנפערענץ. ס'איז אונדזער חוב פאָרצוזעצן די באמיונגען פאר א נאָרמאל לעבן פון די יידישע קהילות.

דאנקענדיק פאר די גוטע נעפילן און שבחים וואָס זענען אויסגעדריקט געוואָרן בנגוע זיין פערזאָן אין לויף פון די דעבאטן, האָט דער רב הכולל אָנגעוויזן אז דאָס ג'ט אים כוח און צוטרוי פאָרצוזעצן זיין שליחות־קודש וואָס איז אים אָנפארטרויט געוואָרן.

די קאָנפערענץ האָט, צום סוף, פון אירע ארבעטן, אָנגענומען א רעזאָלוציע. (דעם טעקסט פון דער רעזאָלוציע דרוקן מיר אין איצטיקן נומער פון אונדזער צייטשריפט.)

די אָנטיילנעמער אף דער קאָנפערענץ האָבן, אין א באנייסטערטער שטימונג, באשלאָסן צו שיקן א באגריסונג־טעלעגראמא צום פרעזידענט פון מלוכה־ראט פון דער סאָציאליסטישער רעפּובליק רומעניע, ניקאָלאע טשעאוישעסקו. (דעם טעקסט פון דער טעלעגראמא דרוקן מיר אין איצטיקן נומער פון אונדזער צייטשריפט). עס זענען אויך נעשיקט געוואָרן טעלעגראמאס צום פרעזידענט פון מיניסטאָרן־ראט, איאָן נעאָרנע מאורער, צום וויצעפרעזידענט פון מיניסטאָרן־ראט, עמיל באָדנאראש, ווי אויך צום פרעזידענט פון קולטוס־דעפארטאמענט, פראָפעסאָר דומיטרו דאָגארו.

* * *

במשך פון די דריי טעג, וויפל ס'האָבן אָנגעהאלטן די ארבעטן פון דער קאָנפערענץ, האָבן די דעלעגירטע און די נעסט געזען אין בוקארעשטער יידישן מלוכה־טעאטער דעם ספעקטאקל „באראשלום 72", איינציק פילמען וועגן דער טעטיקייט פון דער בוקא־רעשטער קהילה, דעם פילם מיט אספעקטן פון איבערניבן אלס מתנה אין ישראל די ספרי תורות פון די קהילות פון רומעניע. די אָנפירונג פון דער פעדעראציע האָט איינגעאָרדנט א סעודה לכבוד די אָנטיילנע־מער אף דער קאָנפערענץ. די דעלעגירטע און די נעסט האָבן זיך אויך באטייליקט אין דער אזכרה פון ז' אדר, דער נעבוידן־טאָג און יאָרצייט פון משה רבינו, טאָג אין וועלכן מען איז מזכיר, לויט דער טראדי־ציע, די רבנים, נבאים, חזנים, כלי־קודש און מנהיגים פון דער בוקארעשטער קהילה ווי אויך די 769 קרושים פון אף דער שיף „שטרומא" וואָס זענען צוריק מיט דרייסיק יאָר פארשלינגען געוואָרן פון די כוואליעס פון שווארצן ים.

רב הכולל
דר. דוד משה רוזן
אויסגעוויילט געוואָרן אלס
ערן־מיטגליד אין דער אָנפירונג פון
„ברית עברית עולמית"

פּראָפעסאָר אריה טארטאקאָווער, פרעזידענט פון „ברית עברית עולמית", האָט מיטגעטיילט דעם רב הכולל, דר. דוד משה רוזן, אז ער איז אויסגעוויילט געוואָרן אלס ערן־מיט־גליד אין דער אָנפירונג פון דער אָרגאניזאציע וואָס גיט זיך אָפּ מיטן פאָרזען און פערפעקטיאָנירן די העבראישע שפּראך.

צו די שלושים פון הערש אהרן שוחט

צו די שלושים פון הערש אהרן שוחט, איז אין באקען איינגעגאַר־דנט געוואָרן אן אזכרה אין דער אָרטיקער שול, עס האָבן אָנטייל־גענומען מנהיגים פון דער קהילה, בעלי־בתים, פריינט פונעם נפטר.

נאָך אן אריינפיר־וואָרט פון פרעזידענט, אינזשינער האוספּא־טער, האָט הרב יצחק מאיר מאריילוס מספיד געווען דעם נפטר.

די תפילות זענען אָפּגעריכט געוואָרן פון בוקארעשטער חזן זשוקאָווסקי אין דער באגלייטונג פון די הערן שו"ב ישראל ראָט־שטיין, מנשה דאוויד־וויטש און שלום שיינשטיין.

די אזכרה האָט זיך פארענדיקט מיט א קדיש כללי.

צייט־שריפט

פונעם רומענישן רעליגיעזן יידנטום

די יערלעכע לאנד־קאָנפערענץ
פון די יידישע קהילות פון רומעניע

אין דעם גערוימען וווּנדערבאַרן פעסט־זאַל פון דער בוקאַרעשטער קהילה, איז פאָרגע־קומען די יערלעכע לאַנד־קאָנפערענץ פון די יידישע קהילות פון דער סאָציאַליסטישער רעפּובליק רומעניע, די רעפּרעזענטאַטיווע פאַר־זאַמלונג פון די יידישע קהילות פון רומעניע. נעקומענע פון רעד איבערוועגנדיקער מערהייט פון די 68 יידישע קהילות פונעם לאַנד, האָבן די מער ווי 150 דעלעגירטע — רבנים, שוחטים, קהילה־פּרעזידענטן און סעקרעטאַרן, מנהיגים פון יידישן לעבן, באַאַמטע פון דער פּערעראַציע פון די יידישע קהילות — דע־באַטירט ארום פאַרשירנאַרטיקע און קאָמ־פּלעקסע פּראָבלעמען אין דער טעטיקייט פון דער פעדעראַציע און אי, יעדער קהילה באַזונדער. דריי טעג דורכאַנאַנדער, פון אינ־דערפרי ביז אָוונט, אין אַ לויבנסווערדיקער זעלבסט־פאַרנעסנקייט, האָבן די אָנטייל־נעמער קאָנסטורירט אַ בילד פון לעבן פון די יידישע קהילות פון רומעניע אין די באַדינגונגען פון פולשטענדיקער רעליגיעזער פרייהייט און ברייטע שטיצע וואָס די דענערונג פון סאָציאַליסטישן רומעניע גיט קאָנסעקווענט.

דאָס דערעפענונגס־וואָרט פון רב הכולל

די קאָנפערענץ האָט געעפנט דער רב הכולל, דר. דוד משה רוזן, פּרעזידענט פון דער פעדעראַציע פון די יידישע קהילות פון רומעניע און אויפגענומען די געסט מיט אַ האַרציקן ברוך הבא! מיין באַגריסונג — האָט געזאָגט דער רב הכולל — איז נישט אַ פּשוטע, נאַסטפריינטלעכע, העפלעכקייט - באַגריסונג, דאָס איז גלייכצייטיק אַ באַגריסונג פאַר אַלע יידן פון אונדזער קהילה, פאַר די יידישע קהילות און אינסטיטוציעס וועלכע איר רע־פּרעזענטירט.

עס איז אַן אַלטער מינהג ביי אונדז יידן, האָט ווייטער געזאָגט דער רב הכולל, אויס־צוטיטשן די קאָלעקטיווע און אינדיווידועלע געשעענישן אין ליכט פון דער תורה. דער־פאַר איז די תורה שטענדיק אַקטועל און פון אַן אומבאַשטרייטבאַרער היינטצייטיקייט, אַ שפּיגל פון דעם לעבן און פון די מאַג־מעגליכע מאַטערנישן פון יעדן יידן באַזונ־דער און אויך פון יעדער קהילה. מיר האָבן געכטן פאַרענדיקט אַ סדרה אָן וועלעכער די היינטיקע וואָלט נישט געהאַט קיין שום וועדט. עס איז די סדרה וואָס רעדט ווענן מענטש, ווענן די וואָס דאַרפן דינען די אינסטיטוציעס, אַ סדרה וואָס הייבט זיך אָן סימבאָליש מיט די ווערטער: ואתה וצוה. אין יעדן דור, דאַרפן אַלע די וואָס שטיין אין דינסט פון דער קהילה וויסן וואָס זיי האָבן צו טאָן, זיי דאַרפן האָבן אַן אַלגעמיינע פּערספּעקטיוו ווענן דעם וואָס ס'שטעלט מיט זיך פאַר זייער שליחות. יעדער שליח ציבור, יעדער קהילה־אָנפירער דאַרף וויסן אַז ער איז אין דינסט פון דער קהילה, איינער פון די משרתי קודש, ונשמע קולו בבואו על הקודש.

איינער וואָס דאַרף לאָזן הערן זיין קול ווען ער טוט זיין עבודה. דאָס איז די שליחות פון אַהרן הכהן — והיה על אהרו לשורת — און אַהרן האָט באַדאַרפט דינען מיט אי־בערגעגעבנקייט זיין פאָלק. ווי אַ סימבאָל, האָט אַהרן געפראָגן אַף דער ברוסט די נע־מען פון די בני ישראל, אַלס צייכן אַז ער רינט מיט דער זעלבער נעטרישאַפט נאָט און דעם יידישן פאָלק.

אין דעם נייסט זענט איר זיך דאָ צוזאַ־מענגעקומען, אין אַ הייליקן נייסט. אונדזער אויפגאַבע איז צו באַקומען אַ פּערספּעקטיוו איבער אונדזער אַרבעט און ציען די נויטיקע לערעס אויף להבא.

רירנדיקע אָנערקענונג פאַר דער מלוכה־אָנפירונג

צום סוף פון זיין דערעפענונגס־וואָרט, האָט דער רב הכולל אויסגעדריקט די געפילן פון אַלע אָנוועזנדע אַף דער קאָנפערענץ און פון אַלע יידן, קהילה־מיטגלידער, דורך רירנדיקע שבחים פאַר דעם באַליבטן אָנפירער פון אונדזער לאַנד, דער פּרעזידענט ניקאָלאַי משעאושעסקו און פאַר דער רומעניישער רע־גירונג, וועלכע גיבן אונדז די מעגליכקייט, פּונקט ווי די אַנדערע קולטן, צו קענען ווירמען אונדזער אַרבעט לטובת דער קהילה, אין דינסט פון דער תורה. אין לויף פון די דע־באַטן — האָט אונטערגעשטראָכן דער רעד־נער — וועט מען קאָנען זען אַז אונדזער אָנערקענונג איז נישט קיין פאָרמעלע און זי שטאַמט פון אַ טיפער איבערצייגונג. דער רב הכולל האָט גלייכצייטיק אויסגעדריקט זיין דאַנקבאַרקייט דעם קולטוס־דעפּאַרטאַמענט און זיין פּרעזידענט, דעם הער פּראָפעסאָר רומיטרו דאָגאַרו דעם וויצע־פּרעזידענט געאָרגע נעגמשיו, פאַר דער ברייטהאַרציקער, הומאַנער פאַרשטענדניש וואָס זיי ווייזן אַלע מאָל אַרויס פאַר די פּראָבלעמען פון די יידישע קהילות. דער רעדנער האָט פאַר־זיכערט די מלוכה־אָנפירונג פון אונדזער איבערגעגעבנקייט, פון אונדזער ווילן צו קעמפן פאַרן פּראָגרעס און אויפבלי פון אונדזער טייער היימלאַנד, די סאָציאַליסטישע רעפּובליק רומעניע.

אַלגעמיינער איבערבליק איבער דער טעטיקייט פון די קהילות

די אָנוועזנדע האָבן דאַן אויסגעהערט דעם באַריכט פון הער עמיל שעכטער, גענעראַל־סעקרעטאַר פון דער פעדעראַציע פון די יידישע קהילות, ווענן דער טעטיקייט פון דער פעדעראַציע אין דער צייט פון לעצטן צוזאַמענפאָר ביז היינט. אַן אַרומגעמענדיק בילד פון יידישן לעבן אין רומעניע, האָט

(המשך אויף זייט 10)

הער עמיל שעכטער
גענעראַל־סעקרעטאַר
פון דער פעדעראַציע
לייענט זיין באַריכט

טעלעגראַמע

צום הער

ניקאָלאַי טשעאושעסקו

פּרעזידענט פון מלוכה־ראַט פון דער סאָציאַליסטישער רעפּובליק רומעניע

די יערלעכע לאַנד־קאָנפערענץ פון דער פעדעראַציע פון די יידישע קהילות פון דער סאָ־ציאַליסטישער רעפּובליק רומעניע, וואָס איז זיך צוזאַמענגעקומען אין בוקאַרעשט, דעם 20־טן פעברואַר 1972, דריקט אויס לגבי אייך, צוזאַמען מיט איר טיפסטן דרך־אַרין, אונדזערע הייסע אָנערקענונג־געפילן פאַר די באַדינגונגען פון פולער רעליגיעזער פרייהייט פון וועלעכע עס געניסן אונדזערע קהילות.

אַלס זין מיט גלייכן רעכט און פליכטן ווי די אַנדערע בירגער פון אונדזער געסיינ־זאַם היימלאַנד, די סאָציאַליסטישע רעפּובליק רומעניע, פאַרזיכערן מיר אייך אַז מיר וועלן נישט שאַנעווען קיין שום אָנשטרענגונג כדי בייצוטראָגן מיט אַלע מעגליכקייטן צום אויפבוי פון נייעם לעבן פון פּראָספּעריטעט און גליק פאַרן גאַנצן פאָלק.

מיר בעטן אייך אָנצונעמען אונדזערע אויפריכטיקע ברכות פון פיל געזונט און אַריכת ימים, לטובת דעם פּראָגרעס פונעם היימלאַנד.

רב הכולל דר. דוד משה רוזן

פּרעזידענט פון דער פעדעראַציע פון די יידישע קהילות פון דער סאָציאַליסטישער רעפּובליק רומעניע

די קאָנפערענץ האָט אויך געשיקט טעלעגראַמעס צו: הער יאָן גאָרגע מאַורער, פּרעזידענט פון מיניסטאָרן־ראַט; עמיל באָדנאַראַש, וויצע־פּרעזידענט פון מיניסטאָרן־ראַט און פּראָפעסאָר רומיטרו דאָגאַרו, פּרעזידענט פון קולטוס־דעפּאַרטאַמענט.

רעזאָלוציע

פון דער לאַנד־קאָנפערענץ פון די יידישע קהילות פון דער סאָציאַליסטישער רעפּובליק רומעניע

די יערלעכע לאַנד־קאָנפערענץ פון די יידישע קהילות וואָס איז זיך צוזאַמענגעקומען אין בוקאַרעשט, אין די טעג פון 20—22 פעברואַר 1972, שיקט איבער די האַרציקסטע דאַנקען, מיט אַ גאַנצן פון פולער אָנערקענונג, דער סלוכה־אָנפירונג, פּרעזידענט דער הער ניקאָלאַי טשעאושעסקו, פּרעזידענט פון מלוכה־ראַט, פאַר דער פולער רעליגיעזער פרייהייט פון וועלעכער עס געניסן די יידישע קהילות פון סאָציאַליסטישן רומעניע, אין גאָמען פון די 68 קהילות, דריקט אויס די קאָנפערענץ איר פּוליטענדיקע צושטימונג צו דער קלוגער אינערן און אויסערן־פּאָליטיק פון דער רומענישער מלוכה, אַ פּאָליטיק וואָס זיי וועלן שטיצן אויך אַף להבא מיט דער גאַנצער אַמשלאָסנקייט, בדענענדיק דעם צושטייער צום ווייטער־דיקן אויפבלי פון לאַנד.

די קאָנפערענץ איז דאַנקבאַר פאַר דער זאָרג און פאַרשטענדעניש וואָס דער קולטוס־דעפּאַרטאַמענט וויזט תמיד אַרויס פאַר די באַדערפענישן פון די יידישע קהילות און פאַר דער שטיצע וואָס ער גיט אין לייזן די כלערליי פּראָבלעמען וואָס יאַוועזן זיך אין זייער טעטיקייט.

אויסדריקנדיק איר פולע צושטימונג צו דער אַנטוויקלטער טעטיקייט פון דער פעדעראַציע פון די יידישע קהילות פון דער סאָציאַליסטישער רעפּובליק רומעניע, בדענענט די קאָנפערענץ צום אויסדרוק איר דאַנקבאַרקייט דער אָנפירונג פון דער פעדעראַציע פון די יידישע קהילות, בראַשׁ מיטן רב הכולל, דר. דוד משה רוזן, פאַר דער אומדערמידלעכער און איבערגעגעבענער אַרבעט וואָס באַקומט איר קאָנקרעטן אויסדרוק אין די קולט- און קולטור־אינסטיטוציעס, אין די הילפס־אינסטיטוציעס פון די קהילות, אין די בתי מדרשים, שולן, תלמוד־תורה'ס, כשרע רעסטאָראַנען, מקוואות, צייטשריפט, לוח, אַנדערע יידישע פּובליקאַציעס, אין דער הילף וואָס ווערט געגעבן פאַר מער ווי צען טויזנט יידן, פּושבי־זקנים ווו מען עסט כשר א.א.וו., אַן עכודה וואָס ווערט נעטון אין ליכט פון דער תורה און וואָס ווערט געקרוינט מיט דערפאָלג.

די קאָנפערענץ רופט אַלע יידן ווייטער צו שטיצן די טעטיקייט פון די קהילות, צו כרעגנען זייער צושטייער צו דער אויפהאַלטונג און גוטער אַנטוויקלונג פון אונדזערע מוסדות, צו זיין גלייכצייטיק גוטע יידן און גוטע בירגער פון דער סאָציאַליסטישער רעפּובליק רומעניע.

דאָס לשון פון דער אַלטער תורה איז דאָס לשון פון היינטיקן לעבן

אויסצוגן פון דער רעדע פון רב הכולל דר. דוד משה רוזן אַף דער פייערלעכער זיצונג פון „ברית עברית עולמית"

ירושלים, 12 יאַנואַר, 1972

אַ לויב צו גאָט, דעם שומר ישראל, וואָס האָט אונדז אָפּגעהיט, די אָפּהיטער פון זיין תורה. צוויי מאָל אים אַ לויב, ווייל ער האָט אָפּגעהיט נישט נאָר אונדז, נאָר אויך דאָס לשון אין וועלכן עס איז געשריבן געוואָרן די תורה. גאָט האָט דאָס לשון אָפּ־געהיט און עס נישט געלאָזט אונטערגיין.

קוב"ה אוראיתא—ישראל—חד הוא, גאָט, זיין תורה און דאָס פאָלק ישראל, וועמען ער האָט אָנפאַרטרויט די שליחות צו פאַר־שפּרייטן זיין וואָרט, זענען איינס.

אַחַד עוד. אַט פאַרוואָס מיר זענען די עדות פון דער אייביקייט פון דעם וואָס פירט אָן מיט אונדז אַלעמען. אונדזער מולמיד־לענגערער גורל, דער נס פון אונדזער איבער־לעבן, באַוויזן די עקזיסטענץ פון דער בורא עולם און דער נס פון נצח ישראל. פון אונדזער אייביקן גאָט און פון אונדזער אייביקייט, ווערן איינס מיט דער אייביקייט פון לשון קודש.

עס זענען אויפגעקומען אין אונטערגע־

(המשך אויף זייט 9)

פתב-עת
של היהדות הדתית הרומנית

ב"בוקרשט
מספר 271
ט"ו אדר תשל"ב

נאומי של הרב הכולל דר. דוד משה רוזן

בפתיחה החגיגית של הכינות השני העולמי של בתי כנסת וקהילות בירושלים עה"ק

כ"ב טבת תשל"ב

רבבות אלפי בנו ישראל ברומני-ה ה-מאודים בשבעים הקהילות הקיימות בסדינה, שתפילותיהם עולות מתוך 130 בתי הכנסת שלא פסק מהם מעולם קול רינה ותפילה, מעבודים אליהם באמצעותי את ברכת אהבתם ואחוותם. ולא הם בלבד השומרים על הנחלת שלא תכבה, לא רק הם, אשר יישנו פה עמנו היום, אלא גם אלה שאינם יותר, בני הדו-רות שחלפו עם חמש מאות שנות הקיום היהודי באזורים הרומניים, באותם יישובים ועיירות האופייניים כל כך ליהדות המזרח-אירופית – שפתות בולם מרובבות אליהם מרגני, בשעה זו שאני עומד לדבר אליכם, שליחי הקהילות הקדושות של תפוצות ישראל, באשר הן שם. בתחנכסם פה לאסיפתכם הגדולה, על אדמתה הקדושה של ארץ ישראל.

אלמלא הם, אלמלא דמעותיהם וגעגועיהם, תפילותיהם ושאיפותיהם מאבקיהם וקרבנו-תיהם, אלמלא הם שפיזרו בנדיבות לב את אוצרות תורתם וחכמתם, שהפיצו בכל מקום שעברו שם את גאוניותם היוצרת, אלמלא הם שהצניחו כופיים בתהלהבותם ובמסירות נפשם לחלומות-הקדש של האומה — אלמלא הם — הלום היינו נמצאים היום כאן?

אנחנו, המעטים שנשארנו, שארית הפליטה, נוצלי כבשני השואה, אילו אנו נשאלים — בדרך ששאל את עצמו משה רבינו עליו השלום, כמסופר בפרשה שקראנו אתמול, "מדוע לא יבער הסנה" — הכיצד יוסבר סוד קיומם העקשני של אותם אודים מוצלים מאש למ-דות כל נסיונות השאול שאספו אותם ושעמדו עליהם להשמידם ולכלותם — אנו יודעים להשיב בהרבה סיפורים שהם בנדר גם. גם על גם אחד כזה רצוני לספר לכם; לא מן הנסים שהתרחשו בשנים קדמוניות אלא על גם שאירע לי אישית, כאן, בירושלים עיר הקודש.

הבאתי באותה שעה לארץ, הקב"ה זיכה אותי במצווה גדולה זו, את שלושת אלפי ספרי התורה שהעניקו קהילותינו הקדושות ברומני-ה לאחינו היושבים בציון, בהסכמתה הנדיבה והאצילית של ממשלת רומני-ה. בהיכל-שלמה, באולם הגדול ישבו אוכסנו ה-ספרים עמרו המצלמות והנציחו את מאורע מסירתה של מגה היסטורית זו. על פי בקשתו של מר אנדרה סמסה, כתב העתון

רבבות אלפי בנו ישראל ברומני-ה ה-מאודים בשבעים הקהילות הקיימות בסדינה, שתפילותיהם עולות מתוך 130 בתי הכנסת שלא פסק מהם מעולם קול רינה ותפילה, מעבודים אליהם באמצעותי את ברכת אהבתם ואחוותם. ולא הם בלבד השומרים על הנחלת שלא תכבה, לא רק הם, אשר יישנו פה עמנו היום, אלא גם אלה שאינם יותר, בני הדו-רות שחלפו עם חמש מאות שנות הקיום היהודי באזורים הרומניים, באותם יישובים ועיירות האופייניים כל כך ליהדות המזרח-אירופית – שפתות בולם מרובבות אליהם מרגני, בשעה זו שאני עומד לדבר אליכם, שליחי הקהילות הקדושות של תפוצות ישראל, באשר הן שם. בתחנכסם פה לאסיפתכם הגדולה, על אדמתה הקדושה של ארץ ישראל.

אלמלא הם, אלמלא דמעותיהם וגעגועיהם, תפילותיהם ושאיפותיהם מאבקיהם וקרבנו-תיהם, אלמלא הם שפיזרו בנדיבות לב את אוצרות תורתם וחכמתם, שהפיצו בכל מקום שעברו שם את גאוניותם היוצרת, אלמלא הם שהצניחו כופיים בתהלהבותם ובמסירות נפשם לחלומות-הקדש של האומה — אלמלא הם — הלום היינו נמצאים היום כאן?

אנחנו, המעטים שנשארנו, שארית הפליטה, נוצלי כבשני השואה, אילו אנו נשאלים — בדרך ששאל את עצמו משה רבינו עליו השלום, כמסופר בפרשה שקראנו אתמול, "מדוע לא יבער הסנה" — הכיצד יוסבר סוד קיומם העקשני של אותם אודים מוצלים מאש למ-דות כל נסיונות השאול שאספו אותם ושעמדו עליהם להשמידם ולכלותם — אנו יודעים להשיב בהרבה סיפורים שהם בנדר גם. גם על גם אחד כזה רצוני לספר לכם; לא מן הנסים שהתרחשו בשנים קדמוניות אלא על גם שאירע לי אישית, כאן, בירושלים עיר הקודש.

הבאתי באותה שעה לארץ, הקב"ה זיכה אותי במצווה גדולה זו, את שלושת אלפי ספרי התורה שהעניקו קהילותינו הקדושות ברומני-ה לאחינו היושבים בציון, בהסכמתה הנדיבה והאצילית של ממשלת רומני-ה. בהיכל-שלמה, באולם הגדול ישבו אוכסנו ה-ספרים עמרו המצלמות והנציחו את מאורע מסירתה של מגה היסטורית זו. על פי בקשתו של מר אנדרה סמסה, כתב העתון

לה מונד", הוצאתי במקרה ספר אחד מתוך שלושת האלפים כדי להראותו לו. כשנפל מבטי על הכתובת: „חברת חובבי ציון מ-פוקשאני, שנת תרמ"ח, עוד אבנר ונבנית בתולת ישראל". כאותה רגע ראיתי בעיני רוחי את אלה אשר לפני תשעים שנה עלו מרומני-ה מתוך היענות לקריאתם של אנשי ביל"ו 'בית יעקב לכו ונלכה באור ה'" ש-בינו לפיכך את הישוב שהקימו בשם הסמלי 'זכרון יעקב', את אלה אשר אף הם, לפני תשעים שנה מילאו את דבר המשורר האלקי 'אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה' וקראו את הישוב שהקימו בשם 'ראש פינה', ראיתי אותם בצאתם שם, בפוקשאני, בארון הקודש, את הספר שעל כותנתו רקמו את דבר תקוותם וגעגועיהם — וראיתי את עצמי בשדנלי עומרות בשערי ירושלים באותה שעה אמרתי בלבי: אם זה איננו גם, כלום יש נסים בעולם?

הנה התשובה, הנה למה „הסנה אינו אוכל", הנה בזכות מה אני עומד לפניכם פה. הו-דות לתמיכה והחירויות המוענקות על ידי ממשלת רומני-ה הסוציאליסטית פועמים חיים יהודיים בבתי הכנסיות שלנו, אנו הוגנים בחום ופאר את מועדי ישראל, הבל פיהם של תינוקות של בית רבן עולה מבתי תל-מוד תורה שלנו, המוני בני נעורים הצמאים לדבר ה' ולביטוי של זהות יהודית, מרווים את צמאונם מבארה השופעת שלו תרבותנו המסורתית.

מעשה ברבי זושע מהניפול שישב מאוחר בלילה ולמד בגמרא וזונתו משדלת אותו להפסיק וללכת לנוח. אותה שעה ישב אף שכן שלו, סנדלר, על עבודתו ואף זונתו משדלת אותו לגמור חוק יומו. ומשהציקה לו השיב הסנדלר לאמור: „כל זמן שהאור דולק היבים לשקוד ולתקן". אותם דברים עמוקים ונדושי משמעות השיב גם רב זושע לרעייתו. אף אנו ממשיכים לתקן, כל עוד מהבהבת השלהבת בגלילות שלנו.

וזוהי הברכה שאנו מביאים אותה לכם: אנו ממשיכים להאמין שנצח ישראל לא ישקר שמים ישמע תפילתנו שבה אנו מאוחרים בולנו: „שיבנה בית המקדש במהרה ביסינו ותן חלאנו בתורתך". אמן.

בכינוס של „ברית עברית עולמית", בירושלים כ"ג טבת תשל"ב

השבח לאלוקי מרום שומר ישראל שהגיענו עד הלום והחיינו וקיימנו להיות נושאי תורתו הקדושה בעולם. ושבח כפול ומכופל לו ברוך הוא, שקיים אתנו ולנו גם את הלשון שבה נכתבה תורתו, ששמר אותה בפינו ולא השי-כיחה מלבנו כל הימים.

„קדושה ברוך הוא אורייתא וישראל חד הם" — הברוא ברוך הוא ותורתו ועמו חד הם — זהוי אחדות מושלמת, מהות שאינה ניתנת לפירוד, שלמות שאין לה זולזקה. הנה כי על כן בדין אמר עלינו הקדוש ברוך הוא „אתם עדיי", כי ערים אנו לנצחיותו של מי שבירו נפש כל חי ורוח כל בשר אינו. גורלנו בו אלפי השנים, עמידתנו המופלאה בנסיו-נות שנתנסינו בהם מעידים על מציאותו של הצדק האלהי, גוס זה שלו „נצח ישראל", שלו נצחיות הברוא ושל נצחיות עמו — הוא הוא גם גם נצחיותו של לשון הקודש שבפינו.

ממלכות אין ספר נתהוו ונעלמו, עמים נולדו וגוועו וזכרם נשתמר בשרידים ארכי-אולוגיים בלבד ואילו „עם ישראל חיי" ולשד החיים חוסס וחומר בעורקיו. רוב לשונות עמי הקדם אינם עוד אלא נושאים למחקר

בלשני ואפילו אלה מן הלשונות שהעניקו לאנושות יצירות מופלאות של ספרות והגות כגון הרומית והיונית הקדומה ריח של בתי נכות נודף מהם וצורות החיים המשתקפות מהם שייכות לעבר שנשכח מן הלב. הן מייצגות שיטות-השיבה מיושנות, והשקפות עולם שאבד עליהן כלח. ואילו העברית? היא חיה כמו שהיתה לפני שלושת אלפי שנים. היא נותנת ביטוי, לערכי מוסר אקטואליים ובספרותה משתקפים ימינו אלה, על חייהם, האמיתיים ושאיפות הנעלות.

על צד האמת אין בכך משום תמיהה. אנו נולדנו וחיינו בעולם ש"ניתן בידי רשע", אשר „ידיו ידי עשו", ואילו אנו כל זכות קיומנו תלויה-היתה ב"קול", „הקול קול יעקב", לפיכך זיהינו עצמנו עם הקהלה הה-גויה, עם הוספו הכתוב, עם הלשון אשר במינו ונחלקנו בגורלם: אתם יחד התייסרנו ואתם יחד נותרנו לפליטה גדולה.

אזור מוזגי הדעות המובהקים של ימינו אמר פעם, ובדין, שהשובת שמורה יותר על ישראל מששמרו ישראל את השבת". במוקרנו

(המשך בעמוד 9)

דברי תורה

מאת חכמי רומניא וגאוני"ה

ליקוט הרב יצחק מאיר מרילוס בוקרשט

לפרשת תשא

(ל—י"ב)

„ונתנו איש כופר נפשו" במד-רש וכן בירושלמי פ"ב דשקלים כופר זה בא לכפר על עון העגל וכתב בספר כלי יקר הטעם משום דכתיב ובימם פקדי ופקדתי שה-קדוש ב"ה לא מחל על עון העגל אלא אל הכלל כלו. אבל בזמן שהם נפקדים. אחד אחד נתעורר עליהם שוב חטא העגל. וזה פקדי ביום שיהיו נמנין כל אחד בפני עצמו ופקדתי עליהם חטאתם וגלל כן כשבא למנותן צוה שיתן כל איש כופר נפשו לכפר על עוון העגל כי כפרה זו שהקדוש ברוך הוא חס ביותר על רבים משמשת כי אם בזמן שכל אחד יושב בתוך עמו כמו שאמרה שונמית, „בתוך עמי אנכי יושבת" אבל בזמן שהם נספרים אחד לאחד יש לחוש שהמספר יגרום שכל אחד לבדו בפני עצמו יצלה זכ-רונו למעלה ויתבקר פנקסו בכל זכות וחובה שיש לו ושמא לא יכריעו זכויותיו על חובותיו ול-סבה זו יזכירו לו עוון העגל שכבר נמחל כי לא נמחל כי אם לרבים ומזה שכשאין ישראל באחדות השלמות נזכר להם מעשה העגל וזה שנאמר וחצות זו מחלקותו של קרח, ודי זהב זה מעשה העגל שבעקב המחלוקת נתעוררר עליהם גם חטא העגל ונראה שמטעם זה רק מחצית השקל להודיע שכל אחד איננו שלם בפני עצמו אלא כשהוא נכלל בכללות הצבור ומזה טעם נכון שעל פי רוב פרשת פרה קורין בפרשת כי תשא שטעם אחד לשניהם שהפרה בא לקנח עוון העגל ועל כן צוותה תור-תינו הקדושה ליקח אגודה אזוב לרמז שהכפרה מועלת רק כשהם באגודה אחת אבל כשכל אחד ספון בעיני עצמו ואיני חפץ

לפרשת תשא

(ל"ב—ל"א)

„וישב משה אל ה' ויאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויע-שו לעם אלהי זהב„ „ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחנו נא מספרך אשר כתבת" לכאורה יש להקשות היתכן אשר יליף יושר כמשה רבינו ע"ה יגדיל את החטא ועוד יש להקשות הלא התורה מעידה שמשה רבינו היה „עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה" והוא יתרה את הקדוש ברוך הוא ויאמר „ואם אין מחני נא מספרך ומה בכך כשימחה אותו יהיה אתר במקומו לפי מדת ענוותותו ויש לתרץ שכך אמר משה רבינו אנא חטא העם הזה חטאה „גדולה" פירוש חטא זה בא להם מן גדולה מן גדלות הרוח עלכן עשו להם אלהי זהב וכמו שאומר הנביא הושע (ב—יוד) וכסף ה-רבתי להם וזהב עשו לבעל (ע"ז) ופרשו חז"ל (ברכות ל"ב יומא פ"ו) אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם בשביל כסף וזהב השפעת להם ישראל — הוא גרם שעשו את העגל וכן נאמר בתורה וכסף וזהב ירבה לך — ורם לבבך ושכחת וידוע דרשת

חז"ל (סוטה. ה) כל המתגאה כאלו עובד עבודה זרה.

]המלקט לפי דברי חז"ל ש-דרשו שהשפעת הזהב גרם לחטא העגל מצאתי פירש כאשר בקש משה על בני ישראל בעת חטא העגל אמר: „ואם אין" אם אינך רוצה לסלוח על חטא זה — „מחני נא מספרך" הרי צריך אתה למחוק מן התורה אם אותו נא" מהפסוק „דבר נא באזני העם" שהוא לשון בקשה כלומר שאתה עצמך בקשת מהם שיקחו את הזהב] ועתה אם תשא חטאתם פירוש שאתה בודאי תשא להם רק אם „אין" פירוש אם תרצה שיעשו תשובת המשקל שבמקום גדלות רוח שהיה להם מחחי לח והיה „אין" שיחזיקו את עצמם לאין שיהיו ענווים מחני נא מספרך אשר כתבת „והאיש משה עניו מאוד מכל האדם".

מדברי סבי מרן י"א מרילוס האב"ד בוטשעטשע—דארהוי

המלקט עודני צעיר לימים הוספתי על דברי סבי כי מובא בשם האלשיך שהקשה וכי מת-קנא שר חשוב ומלך כשאדם משתחוה לעבדו ולמה הקדוש ברוך הוא מתקנא כשאדם משת-חוה לעבודה זרה ותירץ דבכל אחד ואחד מישראל יש בו חלק אלקי ממעל אם כן כשמשתחוה לעבודה זרה הוי כאלו הוא חלי-לה מכריח אותו חלק אלקי שבו שישתחוה לעבודה זרה ושילבתי לסברת סבי שהוא מפרש תיבת גדולה שבמחרה רמז משה רבינו למדת הגאווה שהיו לקויים בה בני ישראל יוצאי מצרים וחז"ל אמרו (סוטה דף ה) „כל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקדוש ברוך הוא אין אני והוא יכולים לדור בעולם וזה שטוען משה בעדם דבונו של עולם אין לך להתקנא בהם כי לא הכריחו חלק אלקי הנשרש בהם להשתחוות לעבודה זרה כי אין להם חלק אלקי כי נתפסו בעוון גדלות ואין אתה דר ביניהם וזה שהד-גיש ואמר „ויעשו להם אלקי זהב וכי היה צריך להודיע לה-קדוש ברוך הוא מה שעשו אך רצה בזה כי לעצמם עשו העבודה זרה שהשתחוולה ולא לחלק אלקי להנשמה משמי מרום שבתוכם.

כ"י מהרב יצחק מאיר מרילוס האבד מיהאל ען—באקוי

בענין משנכנס אדר מרבין בשמחה

פעולה של חמשים שנה

ה'שוב מנחם שמואל אדלער בקלוזש ימלא בחודש אדר, חמשים שנה מעת התחיל את עבודתו על משמרת הקודש בקהלות שונות בארצנו. אנו מאחלים לו אריכת שנים וי-מים טובים עד מאה ועשרים יחד עם כל הנלוים אליו.

אנו מפרסמים למטה, דבר תורה מעניני דיומא שאבה לשלוה לנו.

המערכת

בס' תשי' רשבן לאי'ח סי' רס"ג. העיר, למה אמרו חז"ל משנכנס אדר מרבין בשמחה — ולא אמרו כן גם על חדש ניסן שבו היתה גאולת מצ-רים ונתחנך אהל מועד ונצחו פרושים את הבייתיסים? והביא כשם ס' שלמה מזל אדר, המעם משום דאורייתא אין צריך חזוק ודרבנן צריך חזוק עי"ש. והח"ס. סי ק"ס הק' למה השמיט הרמ"בם ומחבר האי דינא דמשנכנס אדר מרבין בשמחה — ומיישב ועדין קשה על המחבר שכאן השמוט דין זה ובה. מ"ב. מביא הדין דשמנכנס אב ממעטין בשמחה „ואולי על דשאני ט"ב. שהיכפלו בו צרות וה'דברים אירעו בו ע"כ. בוראי ר'ע מבלי וחמירא סכנתה, אבל באדר לא הוכפלו בו שמחה ומשום שמחה אחד עדיין לו מנכר שזמן גרמא 8.

ובנוגע לניסן לע'נד י"ל. דבאמת גם בניסן מרבין ב-שמחה מטעמים הנ'ל רק שהכ-זל קבעי דבריהם על חדש אדר שאז הרחיל זמן השמחה ונשמשך עד סוף חדש ניסן: יאפשר שזהו כוונת רש"י ז"ל. בפי לדעניך ב"מ.—עא ד'ה משנכנס ארר ימי נסים היו לישראל, פורים ופסח, לפודור בא שהשמחה נמשכת שני חדשים: וטוב לב בשמ-חה תמיד.

יום יד'שבת—ששל"ב פ"ה קלוזש

ח"ק מנחם שמואלאדלר, שוז' יומין. דפ"ה והגליל

רבי יהודה הלוי

בשנת 1080, חמש שנים לפני כבוש העיר טולידו על ידי המוסרים נולד בה רבי יהודה בן שמואל הלוי, ראש מסורדי ספרד, ואולי הגדול בין כל משוררי צפונו אחר תקופת התלמוד.

את הנוכח הראשון קבל רבי יהודה הלוי בעיר מולדתו. משם הוא הלך לולוסינה ללמוד תורה כפי רבי יצחק אלפסי. נוסף לתנ"ך ולתלמוד, השל-תם רבי יהודה הלוי גם בכל מקצועות המדע של תקופתו: בפילוסופיה, בהכמת הטבע והרפואה ובספרות העברית. אבל עסוקו העקרי היתה השירה העברית. בנעוריו כתב רי' הלוי גם הרבה שירי חול, אחר כך הקדיש את כחו הגפלא לשירי קדש בלבד, אשר נכנסו לעשרות למחזורים ובסדרם של הסקדרים. שריו מלאים רגשי קדש, אהבת ה' ואהבת ישראל ותשוקה עצומה לארצנו הקדושה. לשיריו ערך נצחי. בכל דור ודור התלהבו רבבות משירי ציון אשר כתב, כמו „ציון הלא תשאלי לשלום אסיריך", בו יורד המחבר עד לתהום האבל על חרבן בית-מקדשנו וארצנו, ועולה לשיא השמחה בתקנת גאולתנו.

מאת שמחה רז

„ברית עברית עולמית"
התרגום הרומנית בעמוד 3